

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Anna Ivanova

**EESTI JA ST.PETERBURI REGIOONI INVESTEERIMISKLIIMA VÕRDLEV
ANALÜÜS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Professor Urmas Varblane

Tartu 2015

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud “ “..... 2015. a.

Rahvusvahelise ettevõtluse ja innovatsiooni õppetooli juhataja Urmas Varblane

.....

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Välismaise otseinvesteeringutele sobiva kliima kujundamise teoreetilised alused	7
1.1. Välisinvesteeringute mõiste, liigid ja motiivid.....	7
1.2. Investeerimiskliima ja selle koostiosa	14
1.3. Riigi poliitika rolli investeerimiskliima kujundamisel	22
2. Eesti ja Peterburi regiooni investeerimiskliimade sobivus välisinvestoritele ning neid kujundavad poliitikad.....	30
2.1. Välisinvesteeringute keskkonna võrdlevanalüüsi meetoodika ja andmed regioonide kohta.....	30
2.2. Eesti ja Peterburi investeerimiskliima sobivus erinevatele investorite tüüpidele	34
2.3. Eesti ja Peterburi investeerimiskliimat soodustavate majanduspoliitilika instrumentide võrdlus	51
Kokkuvõte	56
Viidatud allikad	59
Lisad.....	66
Lisa 1. Tegurite statistilised andmed.....	66
Lisa 2. Investeerimiskliima tegurite integraalhinnang	68
Summary	73

SISSEJUHATUS

Globalisatsioon mõjutab üha rohkem maailma majanduse sealhulgas arengut, eriti välismaiste otseinvesteeringute (VOI) liikumist. Konkurentsi võitluse teravnemine globaalsel tasemel paneb üha enam ettevõtteid viima oma tegevust nendes maailmaosadesse, kus neile pakutakse parimaid tingimusi. Nende maade jaoks, mis püüavad majanduslikku uuendamise seotud eesmärgi on väga tähtis luua hea investeerimiskliima. Seoses sellega peamiseks ja aktuaalsemaks ülesandeks on luua tingimusi riigi, regiooni, linna investeerimiskliima dünaamiliseks arenemiseks ja paranemiseks. Sellepärast investeeringute kaasamise probleem on üks põhilisi kaasaegse ühiskonna probleeme. Investeeringute ressursid on piiratud ja rahuldada tervet vajadust nendes on praktiliselt võimatu. Selle läbi riigid hakkavad konkureerima rahvusvahelistel kapitaliturudel. Kriisijärgse maailma majanduse aeglustamise ja globaalse finantsressursside eest konkurentsi tingimustes luua hea investeerimiskliima on VOI majandusse kaasamise põhiliseks tingimuseks. Samuti VOI kaasamine muutub üheks olulisemaks faktoriks, mis määrab majanduslikku kasvu ja konkurentsivõimelise riigi majanduse tõusmist ning mis soodustab selle integreerimist maailma tootmisprotsessidesse. Välismaa investeeringute juurde tulemine vastuvõtva riigi majandusse võib kiirustada ettevõtete arenemist, tõsta inimkapitali kvaliteeti, luua uusi töökohti, kaasata kaasaegseid tehnoloogiaid ja stimuleerida nende levikut kõrvalvaldkondadesse. Seepärast viimastel aastakümnetel on täheldatav konkurentsi kasv globaalsete investeeringute ees, mis omakorda on väljakutse riigi võimudele, mis on seotud keeruliste ja komplekssete majanduspoliitika määrade arendamisega ja teostamisega, mille eesmärgiks on tõsta riigi atraktiivsust otseinvesteeringute jaoks.

Selle töö eesmärgiks on võrrelda investeerimiskliimat Eestis ja Peterburi regioonis Venemaal ning anda neile hinnang. Kuna Venemaa asub Mandri-Euroopa ja Aasia osas ja omab mitu regiooni erinevate kliimatingimuste ja inimressurssidega, erinevate VOI tüüpidega ja investeeringute kaasamise strateegiatega, autor pöörab oma tähelepanu Peterburi regioonile Venemaal. See regioon asub geograafiliselt Eestile kõige lähemal ja

omab praktiliselt ühesuguseid kliimatingimusi ning pääsu Läänemere juurde. Seepärast investeerimiskliima võrdlemine saab olla huvitavam ja seda võib kasutada teiste riikide ja regionide puhul, mis omavad samasuguseid võrdlustingimusi.

Teema paremaks avamiseks ja kirjeldamiseks püstitas autor järgmised ülesanded:

- määrata välismaiste otseinvesteeringute mõiste ja liigid;
- anda ülevaade teoreetilistest käsitlustest välisinvesteeringute motiivide osas;
- määratleda tegurid, mis mõjutavad välismaiseid otseinvesteeringuid;
- avada investeerimiskliima mõiste ja seda kujundavad tegurid;
- anda ülevaade erinevatest majanduspoliitilistest vahenditest, mida kasutatakse investeerimiskliima kujundamisel;
- anda ülevaade Eesti ja Peterburi regiooni investeerimiskliima peamistest komponentidest;
- võrrelda investeerimiskliimat mõjutavaid majanduspoliitika instrumente Eestis ja Peterburi regioonis Venemaal;
- seostada investeerimiskliimat välisinvesteeringute voogudega;
- anda võrdlev hinnang investeerimiskliima võimekusele tõmmata ligi välisinvesteeringuid.

Uurimuse teoreetiline päevakohasus on tingitud sellest ning probleem on ühine selles, et paljud riigid konkureerivad omavahel välismaiste otseinvesteeringute pärast. Taolises konkurentsisis saab olla edukas soodsa investeerimiskliimaga riik. Majanduslikku arengut positiivselt mõjutavate efektide olemaolu ei garanteeri seda tõsiasja, et välismaa investorid püüavad tagada ennekõike oma eesmärged, mis ei pruugi ühtida riigi omadega. Töös on läbivaadatud kõik faktorid, mis mõjutavad VOI-d ja muudavad positiivset mõju negatiivseks. Seepärast antud töö teoreetiliseks aluseks sai valitud lai teaduslik ja praktiline materjal välismaa otseinvesteeringute, investeerimiskliima, VOI positiivsete ja negatiivsete mõjude küsimustes. Autorite seas, kes pööravad rohkem tähelepanu nendele teemadele võib esile tõsta J.Dunning, M.Porter, P.Fisher ja mõnede teiste töid. Meetoditest kasutatakse võrdlust, analüüsi ja sünteesi, mis on oma kättesaadavuse ja arusaadavuse poolest kõige täiuslikumad antud teema täielikuks avamiseks.

Samuti selleks, et paremini avada bakalaureuse töö teemat, empiirilises osas on esitatud ka investeerimiskliima võrdlev analüüs 2004.-2014. aastatest saadud andmete põhjal. Parema analüüsi saamiseks kasutatakse samuti *World Bank* andmebaasi *Doing Business Index* and *Global Competitiveness* aruannet. Samuti võetakse statistilisi andmeid sellistest baasidest nagu Eurostat ja selliste organisatsioonide nagu UNCTAD statististest aruannetest, samuti on analüüsitud regioonide investeerimiskliima informatsiooni investorite liikide seisukohalt.

Käesoleva bakalaureusetöö võtmesõnad: välisinvesteeringud; investeerimiskliima; investeerimiskliimat mõjutavad tegurid; investeerimiskliima hindamise integraalnäitaja.

1. VÄLISMAISE OTSEINVESTEERINGUTELE SOBIVA KLIIMA KUJUNDAMISE TEOREETILISED ALUSED

1.1. Välisinvesteeringute mõiste, liigid ja motiivid

Välisinvesteeringud on igasuguste erinevate investeeritavate varade (raha, intellektuaalne või omandivara) summa, mida välisinvestorid investeerivad riigi territooriumil paiknevatesse objektidesse või tegevustesse, selleks, et tulevikus teenida tulu. Mõned teadlased käsitlevad aga välisinvesteeringuid kui kapitalivoolusid ühest riigist teise, mille vastutasuks saadakse osa kodumaiste äriühingute või teiste kodumaiste aktive omandiõigusest. Üldjuhul tähendab välisinvesteering seda, et välismaalased võivad võtta aktiivselt osa oma investeeringute juhtimisest. Välisinvesteeringute põhimõte töötab tavaliselt mõlemas suunas, eriti nende riikide vahel, mis on oma majanduskasvu poolest sarnased või mingil määral seotud. (Definition of 'Foreign investment')

Välisinvesteeringuid jaotatakse järgmistesse põhitüüpidesse:

- Välismaised otseinvesteeringud (ingl. k. foreign direct investment, VOI),
- Välismaised portfelliinvesteeringud (ingl. k. foreign portfolio investment, FPI).

Välismaised portfelliinvesteeringud ehk *foreign portfolio investments* (FPI) on ressurssinvesteeringud, mida suunatakse väärtpaberite, aktsiate ja võlakirjade ostmiseks. Selline meetod ei võimalda investoril saada ettevõtte omanikuks või saada õigusi ettevõtte juhtimiseks. Need investeeringud on suunatud vaid valuutakursi muutustest saadud kasumi eraldamiseks valuutategingute käigus (Börsi kauplemissüsteem). Otseste tüüpidega võrreldes on portfelliinvesteeringud lühiaegsed ja sõltuvad turukonjunkturist, mis tekib antud perioodil. (Hymer 1960: 14-17)

Välismaised otseinvesteeringud ehk *foreign direct investment* (VOI), on investeeringud, mis väljenduvad sellisel kujul, et investeeritakse suuremate tulude

eraldamiseks võrreldes väljastatava kapitali riigiga. Samuti tehakse seda eesmärgiga saada pikaajaline majanduslik huvi investeeritava riigi vastu, mille tulemusena saab investor kontrollitava rolli investeeritud objekti üle. Otseste välisinvesteeringute hulka kuulub väliskinnisvara ost või ehitamine, samuti esinevad investor ja ettevõtte vahelised tulevikutehingud – investeeritud objekti kaudu. (Malhotra 2014: 131-132)

Mõiste välismaised otseinvesteeringud (VOI) on vaid viimasel ajal saanud eraldi välisinvesteeringute liigiks, sest üsna kaua aega peeti seda välismaiste portfelliinvesteeringute (VPI) liigiks. (Humanicki *et al.* 2013: 7-8) 1960. aastal oli Heimer üks esimesi teadlasi, kes olid hakanud eraldama üksteisest otsesed ja portfelliinvesteeringud. Nende kahe mõiste põhiline tähendus on kapitali liikumine ühest riigist teise kõrgema kasumiga kapitali põhjal. VOI ja VPI võib tihtipeale raske eristada, sest nad võivad omavahel kattuda, eriti investeerimisel aktsiatesse. Kuid Hymer märkis selle olulise majandusliku funktsioon, mis eristab välismaiseid otseinvesteeringuid muudest investeerimisliikidest. Tema sõnul on investorid, kes tekitavad VOI, motiveeritud mitte ainult saada suurt kasumit, vaid ka soovivad saada kontrolli teises riigis asuva ettevõtte üle. Teisisõnu ei tähenda see ainult kasumi saamist dividendidelt ja kapitalilt, nagu see on portfelliinvesteeringute korral. (Лившина 2004:110). Portfelliinvesteeringute hulka kuuluvad samuti välisinvestorite mahutused, mida teostatakse mitte investeeringuobjekti üle kontrolliõiguse saavutamiseks, vaid teatud kasumi saamise eesmärgil. Vastavalt UNCTAD sätetele kujutavad portfelliinvesteeringud erinevalt otseinvesteeringutest endast raha paigutamist sellisesse aktsiate ostu, mis ei anna hoiustajatele õigust mõjutada ettevõtte tegevust, ning mille puhul ostetud aktsiad moodustavad vähem kui 10% aktsiakapitali kogumahust. Nende hulka kuuluvad lisaks ka välisinvestorite mahutused obligatsioonidesse, vekslitesse, muudesse võlakohustustesse, riigi- ja munitsipaalväärtpaberitesse. Enamikel juhtudel teostatakse selliseid investeeringuid vabalt ringlevate väärtpaberite turul. Seetõttu sisaldavad välismaised otseinvesteeringud investeeringute ressursse, mis hõlmab investori otsest osalemist ettevõtte juhtimises, töös ja tulude jaotamises. Välismaiste portfelliinvesteeringute alla kuuluvad aga kapitaliinvesteeringud, mis ei võimalda osaleda ettevõtte juhtimises ja piiravad investori mõjurolli vaid kasumi jaotamisega. (Jun Wu *et al.* 2012: 645-647)

Autori meelest seisneb välismaiste otseinvesteeringute peamine erinevus portfelinvesteeringutest selles, et need on üldjuhul pikaajase iseloomuga, nende kiire kadumine turult on välistatud, investeeringute summa on tihtilugu suurem kui portfelinvesteeringute puhul, investoril lasuvad suuremad pikaajased riskid, otseinvesteeringutel on investori jaoks madalam likviidsus, ning peamiseks omaduseks on veel seegi, et välismaised otseinvesteeringud annavad investorile õiguse kontrollida või osaleda investeerimisobjekti juhtimises. Välismaised otseinvesteeringud on soodsamad vastuvõtja-riigi jaoks, kuna liiguvad paljudel juhtudel pöördumatult selle riigi territooriumile, näiteks ehitatud või soetatud kinnisvaraobjektide näol.

Välismaised otseinvesteeringud esinevad sagedamini uute ettevõtete avamise, ühissettevõtete loomise, tütarettevõtete või filiaalide avamise ja ettevõtte osaluse omandamise näol, nii et neil on otsene mõju investeerimiskliimale. Need investeeringud tagavad investorile efektiivse kontrolli ning õiguse aktiivselt osaleda ettevõtte juhtimises teise riigi territooriumil. Seepärast vaatleb autor oma töös ainult otseseid välisinvesteeringuid, sest vastavalt J. H. Dunningule just neist sõltub riigi investeerimiskliima.

VOI teoreetilised alused hakkasid tekkima kahekümnenda sajandi 50-ndate lõpus ja 60-ndate alguses. Varasemad majandusteadlased piirdusid VOI rakendamisega konkreetsetes olukordades, kuna seda tüüpi investeeringud ei mänginud suurt rolli rahvusvahelistes majandussuhetes. Vaid kahekümnenda sajandi 60-ndatel koos koloniaalse süsteemi kriisi ja kokkuvarisemisega ning välisinvesteeringute laiendamisega "kolmanda maailma" riikidesse hakati täiustama ka VOI teooriaid, kuigi seni ei ole põhjalikku selgitust või ühest teooriat, mis näitaks VOI dünaamilisuse põhjuseid. Majandusteaduse ei oma veel täpseid analüüsivahendeid, mis võimaldaksid ennustada üksikute majandussubjektide käitumist ja suudaksid mõjutada rahvusvahelist kapitali- ja tehnoloogialiikumist. (Dunning, Lundan 2008: 83)

Seetõttu esineb mitu VOI teooriat, mis kajastavad investorite peamisi motiive maailmaturul, samuti võimaldab meil kindlaks teha VOI mõjutaset ja -kuju eri riikide majandusarengu dünaamikale ja mehhanismidele. Selle põhjal võib riik ellu viia väljatöötatud strateegiaid, mis on suunatud välisinvesteeringute sissevoolu stimuleerimiseks ja nende kasutamise efektiivsuse tõstmisele. Majandusteadlased

usuvad, et omaenda välismaiste otseinvesteeringute ligimeelitamise baasi ehitamiseks ei piisa vaid riigi majanduslikust edust. Riigi poliitikutel, kes soovivad luua soodsaid turusuhteid teiste riikidega, on vaja eelkõige tutvuda rahvusvaheliste uuringutega, mille eesmärk on pakkuda teoreetilist baasi riikliku investeerimisstrateegia arendamisele. (Фишер 1999: 23)

VOI teooriate ja nende põhiseisukohtade täiuslikum klassifikatsioon on esitatud tabelis

Tabel 1. VOI põhilised teooriad

Teooria	Autor, aasta	Põhiseisukohad
Rahvusvahelise tootmise tsükl	R. Vernon, 1966	Vaatleb rahvusvahelise kaubanduse ja välismaiste otseinvesteeringute dünaamika vastasmõju, mida iseloomustab rahvusvaheliste majanduselementide kombineerimine (rahvusvaheline kaubandus ja tootmise liigutamise põhjused) koos turundusteooriaga (toote elutsükli kõver).
Rahvusvaheline korporatsioon ja ebatäiuslik konkurents (monopoolne konkurents)	S. G. Hymer, 1960 Ch. P. Kindleberger 1969	Uuringu peamine järeldus: välisinvestorid kasutavad ära turu ebatäiuslikkuse, sest tootmine rahvamajanduses on seotud väiksemate riskide ja kulutustega, kui välismaal. See oletab, et on olemas "puudulik" või "monopoolne konkurents" ning välisinvestor peaks omama monopoolse eelise sellel turul.
Oligopol ja VOI	Knickerbocker, 1973 R. Vernon, 1974 Graham, 1978	Oligopoolsetes tööstusharudes järgivad rahvusvahelised konkurendid automaatselt turuliidrit. See mudel ei seleta turuliidrite esialdseid investeerimismotiive, kuid seda saab kasutada korporatsiooni valikul, mis on juba turule sisenenud.
Internaliseerimine	P. Buckley, 1976 A. Rugmann, 1985, O. Williamson	Selle kontseptsiooni kohaselt saab ettevõtte oma tegevust laiendada ühtse sisemise struktuuri olemasolul. Organisatsiooni rahvusvaheline tegevus, turundus- ja juhtimisressursid, finantsjuhtimine võimaldavad ettevõtetel muutuda turuliidriteks ja levitada oma tegevust teistele turgudele. Piirangud, mida rakendatakse mitmetes saajariikides, sunnivad ettevõtteid oma tegevust rahvusvahelistuma. Eksport muutub vähem kasumlikuks kui investeerimine, eriti kui valitud turud on strateegiliselt tähtsad.

		Ettevõtte sisemist struktuuri võib pidada alternatiivturuks, kus kulused ja ülekandeid saab vähendada mastaabisäästu kaudu.
«Lendavate hanede» paradigma	Kojima, 1978 Ozawa, 1995	Antud kontseptsioon eristab kolm etappi tööstuse arengus: Tooted tulevad riiki impordi kaudu. Kasvav riigisisene nõudlus viib kohalike tööstusettevõtete avamiseni. Ülejääk eksporditakse. See selgitab arengumaade olukorda, kus paljud kapitalimahukad tööstusharud on arenenud VOI oskusteave ja tehnoloogia ülekannete abil. Seda teooriat toetavad protsessid, et mitmed arengumaad, eriti Aasias, üritavad maailmaliidritest ette jõuda. See VOI teooria näitab, et rahvusvaheline majandusintegratsioon võimaldab areneva majandusega riikidel jõuda järgi ja isegi ületada arenenud riike, kuid tingimusel, et see riik on välismaailmale avatud.
VOI ja riikide konkurentsieelised	M. Porter, 1990	Autor näitab dünaamilise vastasmõju rahvusvahelise korporatsiooni strateegiate ja saaja-riikide konkurentsieeliste vahel. Eristatakse konkurentsieelise neli määravat tegurit, mis on tuntud kui "konkurentsieelise teemant": Ettevõtte strateegia, struktuur ja konkurents: juhtimine ja võima olla liidri rollis, eesmärgid, uute ärivaldkondade organiseerimine jne.; Tegurite seisund: inim-, füüsiline kapital, infrastruktuur jne.; Nõudluse komponendid: maht, kasvutempot, tarbijate ostujõud jne.; Kaasnevate ja toetavate harude olemasolu. Hiljem lisas M. Porter veel kaks elementi oma "konkurentsieelise teemandile": Juhuse roll - äkilised muutused maailmaturul, muutused nõudluses, samuti poliitilised tegurid; Valitsuse sekkumine (liberaalne või vaoshoitud poliitika). Kuigi suhtelise konkurentsieelise teooria on üksikute teadlaste poolt kritiseeritud, siis kindlasti aitab see paremini mõista rahvusvahelise korporatsiooni tegevust ja laienemist välisriikidesse.
Eklektiline paradigma (OLI – paradigm)	J. Dunning, 1981	Antud teooria seletab kõiki rahvusvahelistumise tüüpe vastavalt olemasolevatele eelistele välisinvestori jaoks. Rahvusvahelise korporatsiooni aktive mahu määratakse kolme

		<p>objektiivse komponendi abil: välisinvestorite jaoks vajaliku konkurentseelise iseloom ja ulatus (O-eelised) kohalike tegurite ja turgude iseloom ja ulatus (L - eelised) ettevõtete rahvusvahelistumise kõige suurem võimalikkuse aste (I - eelised) See paradigma ei esita vaid rahvusvahelistumise teooria laiendatud variandi, vaid ka puudutab olulisi ärielemente ja strateegilise juhtimise teooriaid. Sellega seoses konkurentseeliseid, mis on teadlaste poolt määratletud kui rahvusvahelistumisprotsessi determinandid, ei ole väga erinevad Dunningu poolt esitletud O-eelistest. Mõlemad definitsioonid aitavad mõista VOI sisu.</p>
Riigi investeringute arengutee	J. Dunning, 1981 Narula, 1994	<p>Väidab, et VOI riigi import ja eksport sõltuvad otseselt majandusarengu tasest võrreldes muu maailmaga. Riigid võivad olla investeringute saaja ja/ või välisinvestorite rollis sõltuvalt nende liigitusest, mis määrab, millisel etapil nad oma investeringute arengutaseme poolest paiknevad. Antud paradigma näitab, et riigid läbivad viis arenguetappi. Selle teooria kohaselt asetavad ettevõtted VOI nendel turgudel, kus SKP elaniku kohta on väiksem kui investorriigis, ja seda teevad nad nii kauaks, kuni investorriigid ei jõua investeerimisarengu viiendasse etappi.</p>

Allikas: (Фишер 1999: 25–39); autori koostatud.

Nagu on tabelist näha, on olemas mitu VOI teooriat, kuid autori meelest selgitab investeerimisprotsessi kõige täielikumalt J. Dunningu poolt sõnastatud paradigma, mida ta ise kutsus „eklektiliseks paradigmaks“. Antud teooria ühendab endas mitu teooriat ning sisaldab investorite põhilisi motivatsioone. Paradigma kirjeldab tingimusi, mille korral ettevõtte eelistab välismaiste otseinvesteringute realiseerimist toodangu ekspordile. Tingimused jagunevad kolme gruppi: omandi eelised, asukoha eelised ning rahvusvahelistumise eelised. Teisisõnu, paradigma ütleb järgmist: kui firmal on need eelised olemas, hakkab see rahvusvahelise tegevuse käigus teostama välismaiseid otseinvesteringuid. Sellepärast tugineb autor oma töös sellele teooriale.

J. Dunning oli esimene, kes tõstas küsimusi OLI kohta (omand, asukoht, rahvusvahelistumine), koondades need kõik oma „eklektilisse teoriasse“. Need teevad kindlaks ettevõtte spetsiifilisi eeliseid konkurentide ees, võimaldades sellel kasvada rahvusvaheliseks korporatsiooniks. (International Business Review 2008)

Dunning formuleeris oma hüpoteesi järgmiselt. Ta pakus, et välisturgudele laienemine on ettevõttele kasulik ainult siis, kui tal on kolm (OLI) peamist eelist (Popovici, Călin 2014: 10-12):

1) Omandist tulenevad eelised (*O - ownership advantages*) - see on kasu, mida saab investor, investeerides vahendeid välisriigis olevasse ettevõttesse ning mitte kodumaistesse ettevõttesse (need eelised on tavaliselt seotud välisfirmade arenenuma tehnoloogia, tuntud firmamärgi, oskusteavega jne.);

2) Asukohaelistega (*L - location advantages*) - need on eelised, mida investor saab investeerides vahendeid välismaal, tänu valitud riigi majanduslike, sotsiaalsete ja poliitilistele omadustele (VOI saaja-riigi iseärasused: mõned tootmistegurite tegurid, riigi poliitika välisinvestorite suhtes, loodusvarad, kaubandusorganisatsioonide ja liitude liikmeks olemine, tariifsed tõkked, väikesed tööjõu- ja muud kulud jne.);

3) Sisekäibe loomisega seotud eelised (*I - internalization advantages*) - see on kasu, mida saab rahvusvaheline korporatsioon võrreldes ettevõttega, mis tegutseb samal turul ning müüb oma tooteid välisturgudele vahendajafirmade kaudu (eelkõige on rahvusvahelisel ettevõttel lihtsam ületada kaubandustõkkeid, mis on seotud tollimaksude, litsentseerimisprobleemidega jne. Lisaks saab rahvusvaheline ettevõtte eelise ka kulude poolest, mis on seotud välisturgude uurimise ja analüüsi, ekspordi, litsentseerimise jpm.).

Viidates antud juhul OLI mõistele, võib märkida, et igaüks tema kolmest komponendist on vajalik tingimus, mida tuleb järgida otsuse langetamisel välismaale suunatud otseinvesteeringute korral, kuid lahendus ise saab realiseeruda kui võetakse arvesse samaaegselt kõik kolm eklektilise paradigma tingimust (Фишер 1999: 35 - 38). Niisiis, kui esinevad vaid eelised O ja I, siis eelistatakse ka rohkem kodumaiseid investeeringuid, mitte välismaiseid otseinvesteeringuid; välisturgeteenindab aga ettevõtte oma toodete ekspordi kaudu. Kui lisaks eeldusele L puudub ka I, siis teeb ettevõtte otsuse oma immateriaalne põhivara (näiteks litsentsilepingute) müügi kasuks.

Sel juhul müüb ettevõtte põhivara välispartnerile ning loobub sellega selle vara iseseisvast kasutamisest. (Oxelheim *et al.* 2001: 6 - 10)

Tuleb märkida, et vaatamata sellele, et J. Dunningu poolne mõiste oli formuleeritud rohkem kui 30 aastat tagasi, siis peetakse seda endiselt VOI põhiarusaamade aluseks (Mudambi 2004: 457-458). Tõendeid selle kohta võib leida kas või selles, et praegused teadusuuringud ja teoreetilisi arengud VOI valdkonnas sobituvad ideaalselt eklektilise paradigma raamidesse, rikastades seda ja luues seeläbi terviklikuma pildi meie ettekujutustest VOI iseloomust.

1.2. Investeerimiskliima ja selle koostiosa

Investeerimiskliima on riigis valitsevate poliitiliste, sotsiaal-kultuuriliste, majanduslike, finants- ja õiguslike tingimuste kogum, mis määrab ära ettevõtluse infrastruktuuri kvaliteedi, investeerimistegevuse efektiivsust ning võimalikke riske kapitaliinvesteeringute korral. Seega peaks investeerimiskliima iseloom koosnema kahest osast: positiivsete tegurite hinnang, mis meelitavad investeeringuid riiki, ja investeerimistegevuse riskid. (Helpdesk Research Report 2010: 1-2)

Teisisõnu, investeeringute atraktiivsuse ja investeerimisriski tasakaal määravad kujundavadki riigi, piirkonna või territooriumi investeerimiskliimat. Investeeringute atraktiivsuse aluseks on aga investeeringute efektiivsus. Investeeringuid suunatakse peamiselt nendesse piirkondadesse, kus nad toovad investoritele suurima kasumi. Seetõttu tuleb investeerimiskliima positiivse osapoole hindamisel hinnata eelkõige potentsiaalse investeeringu efektiivsust. Investeerimiskliima negatiivse osa uurimisel ja hindamisel tuleb hinnata investeeringu riske. (Muchlinski 2006: 533-546)

Investeerimiskliimat mõjutavate tegurite klassifitseerimisele on olemas mitu lähenemisviisi. Kuid nagu on eelmisest peatükist näha, uurib autor J. Dunning'u OLI paradigmat saaja-riigi vaatepunktist, mis loob tingimused välisinvesteeringute meelitamiseks riiki ning riigi investeerimiskliima parandamiseks. Seega huvitavad meid selles peatükis L – eelised (asukoha eelised). Erinevalt teistest eelistest mängivad asukoha eelised välise teguri rolli, mis stimuleerib investeeringute tegemist. Riik, kuhu suunduvad VOI, peab pakkuma erilisi asukoha eeliseid, mida saab kasutada koos teiste,

omandi ja rahvusvahelistumise eelistest tulenevate eelistega. Asukoha eelised hõlmavad endas tegureid, mis aitavad kaasa investeerimiskliima paranemisele.

Näiteks, saaja-riigi turgude eelised tootmiskulude osas, rikkalikud ressursid, lähedus tarbijate suhtes, hea majandusstruktuur, maksusoodustused, poliitiline infrastruktuur jms. (Stoian *et al.* 2008: 5-7) Peale selle püüavad riigid, kuhu ettevõtted suunavad VOI, hankida vajalikku tehnoloogiat, ligipääsu looduslikele ressurssidele, hõivata tähtsat turusegmenti, meelitades sellega ligi uusi investoreid. Sellepärast võib asukoha eelise järgi uue kapitalipaigutuse võimalust otsiva investori tegutsemisajendid jagada nelja gruppi, ning saaja-riik võib luua sobivad tingimused investeringute ligimeelitamiseks.

Tabel 2. Investeerimiskliimat mõjutavad tegurid investorite ajendite seisukohalt.

Investorite ajendid	Saaja-riigi peamised majandustegurid
Uute müügiturgude otsimine	туру суurus ja sissetulek inimese kohta
	туру kasv
	ligipääs regionaalsetele ja maailmaturgudele
	riigispetsiifilised kliendieelistused
	turgude struktuur
Uute tooraineressursside allikate otsing	toorained
	odav kvalifitseerimata tööjõud
	kvalifitseeritud tööjõud
	füüsiline infrastruktuur (sadamad, teed, energiaallikad, telekommunikatsioon)
Võimaluste otsing tootmise efektiivsuse tõstmiseks	ressursside ja vahendite maksumus on kohandatud tööjõuressursside produktiivsuse tagamiseks
	muud vajalikud kulutused (transport, kommunikatsioon, muud vaheproduktid)
	liikmelisus regionaalses integratsiooni kokkuleppes aitab kaasa regionaalsete äriõrgustike loomisele
	sotsiaalkultuuriline sugulus (keel, ajalugu, mentaliteet)
Uue informatsiooni otsing	olemasolev immateriaalne vara (patendid, kaubamärgid)
	tehnoloogiline, innovatiivne ja muu loomevara (kaubamärgid)
	tugev uurimis- ja arendusbaas

Allikas: (Dunning: 156-157, Varblane: 2-4), autori koostatud.

Seega on kõikide investeringuliikide jaoks vajalik erinev investeerimiskliima. Investeringute saajal ja investoril on erinevad eesmärgid. Nii püüab esimene neist lahendada sotsiaalmajanduslike ülesannete kompleksi minimaalse kaasatavate vahendite hulgaga, teine aga saada maksimaalset kasumit ja jääda majandussüsteemide turgudel pikemaks ajaks püsima. Investeerimiskliima peab nendele huvidele võrdselt vastama. (Dollar *et al.* 2005: 3-7)

Lisaks on veel olemas selline lähenemisviis investeerimiskliima hindamisele, mis põhineb investeerimisriski hindamisel. Koosneb ju investeerimiskliima iseloomustus kahest osast: investeringuid riiki meelitavate tegurite hindamisest ning investeerimisriskide hindamisest. Sellise lähenemisviisi puhul analüüsitakse piirkonna investeerimiskliimat kujundavate elementidena investeerimisriskide hindamise kaks suunda: kas investeerimispotentsiaali või sotsiaalmajandusliku potentsiaali vaatenurka. Seejuures hinnatakse piirkonna investeerimispotentsiaali selliste makroökonomika näitajate põhjal, nagu seda on (Dunning, Narula 2005: 267-269):

- tootmistegurite olemasolu, sealhulgas tööjõutegurid;
- tarbijate nõudlustase;
- piirkonna elanikkonna majapidamistegevuse tulemused;
- teaduse arengutase ja selle saavutuste juurutamine tootmistegevusse;
- peamiste ülikoolid arengutase ja nende mõju turumajandusele;
- piirkonna varustatus tehnilise ja sotsiaalse infrastruktuuriga.

Investeerimisriske hinnatakse kahjumitõenäosuse ja investeerimistulu saamatajäämise vaatenurkadest. Investeerimisriski all mõistame investeeritava kapitali kadu või kasvuprotsendi saamatajäämise, investeerimisprojekti realiseerimisest eeldatava tulu suurenemise või saamatajäämise tõenäosust. Sealhulgas võetakse arvesse ka kõiki riski tüüpe ja liike: majanduslik, poliitiline, sotsiaalne, ökoloogiline ja kriminaalõiguslik (World development report 2005: 19-25).

Riskilähenemine investeerimiskliima hindamiseks on esitatud tabelis 2.

Tabel 3: Investeerimiskliimat mõjutavad tegurid

Tegurid	Näitajad
Majanduslikud	<ul style="list-style-type: none"> - Turu infrastruktuuri arengutase - Inflatsioon ja selle mõju investeerimistegevusele - Ärikeskkonna konkurentsivõimelisuse arengutase - Turu mahutavus - Majanduslike sidemete intensiivsus - Eksport suhted - SKP - Väliskapitali olemasolu - Majandusliku teave kättesaadavus jne.
Poliitilised	<ul style="list-style-type: none"> - Avalikkuse usaldus valitsuse vastu

	<ul style="list-style-type: none"> - Suhted föderaalkeskuse ja piirkondlike omavalitsuste vahel - Institutsionaalsed piirangud - Võimu suhtumine kodumaiste ja välismaiste investorite vastu - Üldine poliitiline stabiilsus jne.
Sotsiaalsed	<ul style="list-style-type: none"> - Rahvastiku elatustase - Elu- ja olmetingimused - Rände mõju investeerimisprotsessidele - Migratsiooni tase - Elanikkona kaasatuse aste investeerimisprotsessidesse - Sotsiaalse stabiilsuse tase jne.
Finantsilised	<ul style="list-style-type: none"> - Finantsvahendite kättesaadavus piirkondlikest ja föderaalsetest eelarvetest - Konkurentsivõimelisuse arengutase - Finants- ja krediidasutuste arengutase - Väliskapitali kohalolek - Krediidi kättesaadavus välisvaluutas - Inflatsioonimäär jne.
Õiguslikud	<ul style="list-style-type: none"> - Võimuorganite seadusekuulekus ja õigusaktide järgimine - Efektiivsuse tase ettevõtete registreerimisel - Teabe kättesaadavus - Õiguskaitse tõhusus - Maksustamise tase - Õigusaktid kaupade, kapitali ja tööjõu liikumise reguleerimiseks - Kohalikud ettevõtjate omadused ja ärieetika jne.
Ressursid ja toorained	<ul style="list-style-type: none"> - Piirkonna varustus looduslike, biokliimaatiliste ja energiavarudega - Teadusliku ja tehnoloogilise jätkusuutlikkuse ja infrastruktuuri arengutase - Metsaga kaetud alade pindala - Loodus- ja energeetiliste ressurssidega varustus - Õiguslik regulatsioon jne.
Tööjõud	<ul style="list-style-type: none"> - Hõivatute ja töötute koguarv - Elanikkonna tööetika - Töötuse tase - Rahvastik on töövõimelises eas - Töötava elanikkonna keskmine vanus ja arv - Kõrgharidusega töötajate osakaal - Väljaõppe tase jpm.
Ökoloogilised	<ul style="list-style-type: none"> - Keskkonnakaitse - Ettevõtete keskkonnahoidlikkuse tase - Ökoloogiline seisund - Õiguslik looduskeskkonna reguleerimine - Rahvastiku suhtumine looduskeskkonda jne.
Kriminaalsed	<ul style="list-style-type: none"> - Kuritegevuse tase - Kriminaalne ajalugu - Valitsuse poliitika kriminaalsete struktuuride suhtes

- Alkoholismi ja narkosõltuvuse levimus jne.
--

Allikas: (Моисеев 2014: 53-61; Chevalier, Hirsch 1981: 601-603); autori koostatud.

Autori meelest on tabelis esitatud kõige laiem tegurite valik, mis võivad riigi investeerimiskliimat mõjutada. Investeerimiskliima hinnang põhineb nende tegurite analüüsil, mis määravad ära majanduskasvu soodustavat investeerimiskliimat. Ainult kõikide tegurite kompleksne analüüs võimaldab investeerimiskliimat täpselt ära määrata.

Riskianalüüsi ja investeerimiskliima hindamise meetod pakub huvi peamiselt strateegilisele investorile. See võimaldab tal mitte ainult hinnata piirkonna atraktiivsust investeringuteks, vaid ka võimaldab võrrelda uue investeerimisobjekti (-riigi) riskitaset talle tuntud tavapärase ettevõtluspiirkonnaga. Vastavalt sellisele lähenemisviisile on autori arvates kõik nimetatud tegurid võimelised investeerimistegevust nii stimuleerima kui ka pärssima. Näiteks mõjutab reaalse SKP vähenemine tööstustoodangut ning kutsub reeglina esile selle haru majandusliku aktiivsuse languse. Seoses sellega muutub riigi majanduslik olukord ebastabiilseks ja selle tagajärjel tekib investeerimisaktiivsuse langus. Kõrge inflatsioonitase mõjub negatiivselt ettevõtete investeerimisvõimalustele, sest toimub amortisatsiooniväärtuse langus, reaalse tulumaksumäära tõus. Inflatsioon viib ka vajaduseni tõsta töötajate palkasid ja tekib vajadus käibefondi kasvu järele. Selle tulemusena vähenevad võimalused investeerida ettevõtte enda vahenditega. Kõrged intressi- ja maksumäärad halvendavad investeerimistingimusi. Investeerimistegevus areneb aktiivselt SKP kasvu, madala inflatsioonimäära, madalate intressimäärade ja säästude suurenemise tingimustes.

Peale selle on veel olemas lähenemisviis, mille abil saab kvalifitseerida investeerimiskliimat mõjutavaid tegureid.

Tabel 4. Piirkonna investeerimiskliimat mõjutavate tegurite klassifikatsioon

Klassifitseerimistunnus	Investeerimiskliima tegurid
Tekkeallikas	Välised (globaalsed, riiklikud), sisemised (piirkondlikud)
Mõju suunitus	Soodne, ebasoodne
Mõju kestvus	Pikaajalised, keskpikad, lühiajalised
Kujunemise sfäär	Institutsionaalsed, majanduslikud, poliitilised, sotsiaalsed ja sotsiokultuurilised, organisatsiooniõiguslikud, innovaatilised, ökoloogilised, jm.

Ennustatavus	Ennustatavad (prognoositavad), mitte-ennustatavad (prognoosimatud)
Juhitavus	Juhitavad (reguleeritavad), mittejuhitavad (mittereguleeritavad)

Allikas: (Бабанов 2012: 89); autori koostatud.

Vastavalt esimesele kvalifitseerimistunnusele (tekkeallikas) võib erinevad tegurid grupeerida uuritava piirkonna suhtes välisteks ja sisemisteks. Selline diferentseerimine teostatakse selleks, et tagada omainvesteeringute potentsiaal ja piirkonnaga riskiuuringute puhtus. Globaalsete tegurite eristamine on tingitud progresseeruvast globaliseerumisest, mis on saanud maailmamajanduse üheks võtmeprotsessiks 21. sajandil, määrates majanduse rahvusvahelistumise uut arenguetappi. Sellel protsessi mõju regionaalsele investeerimiskliimale võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Väliste globaalsete ebasoodsate tegurite hulka kuuluvad rangemad kvoodid, lõivud, kaubandustingimuste muutumine, maailmahindade muutumine piirkonna ettevõtete toodetele, regionaalsete ettevõtete uute tarnijate liikumine sihtturgudele. Riiklike tegurite hulka kuuluvad: inflatsioonitase, riiklik investeerimispoliitika (majanduslikku heaolu tagavate spetsiaalsete režiimide toimimine, seadusandlik baas); laenu- ja rahanduspoliitika, tollipoliitika, investeeringuteks vajalike rahaliste ressursside maksumus. (Ростиславов 2010: 42-44)

Peamiste sisepiirkondlike tegurite hulka kuulub piirkonna majanduslik-geograafiline olukord, infrastruktuuri arengutase (transport, telekommunikatsioon), regionaalne poliitika investeeringute meelitamiseks piirkonda, toodangu potentsiaalsed müügiturud, kriminogeensuse tase. Paljud piirkonna investeerimiskliima sisemised ja välised tegurid on omavahel tihedalt põimunud ning tekitavad üksteist mõjutavaid protsesse. (Ростиславов 2010: 42-44)

Oma mõju suunitluse poolest jagunevad piirkonna investeerimiskliima tegurid soodsateks ehk investeerimiskliima parandamist soodustavateks ning ebasoodsateks ehk piirkonna olukorda halvendavateks teguriteks. Investeeringute juurdevoolu ühte või teise riiki soodustavate tegurite hulka kuuluvad: kõrge kasumimäär; madal konkurentsitase; stabiilne maksusüsteem; ressursside madal hind; riigi efektiivne tugi. Investeeringuprojektide arengut takistavate ning seega riigi investeerimiskliimat halvendavate tegurite hulka kuuluvad: poliitiline ebastabiilsus riigis; sotsiaalne pinge

(streigid, maffiastruktuuride sõjad, etnilised ja usulised tülid jne.); kõrge inflatsioonitase; eelarve defitsiit; seadusandluse arenematus, sealhulgas investeringute sfääri reguleerivate seaduste mittejärgimine; pangatehingute suured kulud. (Jensen 2004: 6-10)

Tegurite rühmitamine nende mõju kestvuse järgi on oluline karakteristik piirkonna investeerimiskliima prognoosimiseks, arvestades juhtimise ajalisi piiranguid. Selle tunnuse järgi jagunevad piirkonna investeerimiskliima tegurid kolme gruppi: pikaajalised, mis määravad pikema kestvusega tendentse (üle 2 aasta); keskpikad (1-2 aastat), lühiajalised (kuni aasta). Näiteks tuleks piirkonna investeerimiskliimat mõjutavaid globaalseid tendentse paigutada pikaajaliste, spetsiaalseid kriisivastaseid meetmeid aga keskpikkade tegurite hulka. (Бабахов 2012: 89-92)

Majandustegurite seas mõjutavad piirkonna investeerimiskliimat eelkõige majanduse üldseis (kasv, langus, stagnatsioon), tollirežiim ja tööjõu kasutamise režiim, piirkonna ressurssidega varustus, mis on samas ka kõige olulisemaks piiravaks teguriks, infrastruktuuri väljaarendatus, teadus-tehniline arengutase. Majandustegurid peegeldavad riigi ja piirkonna olukorda valuuta-, majandus- ja laenusüsteemis, finantsvahendite kättesaadavust riiklikust ja regionaalsetest eelarvetest, laenude kättesaadavust, kahjumlike majandussubjektide osakaalu piirkonna territooriumil, regionaaleelarve seisukorda. (Coy, Cormican 2014: 14-15)

Sotsiaalsed ja sotsiaalkultuurilised tegurid iseloomustavad elanikkonna elatustaset, kaasa arvatud rahalised sissetulekud; toiduainete tarbimine, elamistingimused; kohustuslik sotsiaalkindlustuse süsteem; tervishoid; seaduserikkumised; ühiskonna teadvuses domineeriv suhtumine eraomandisse, ühiskonna ideoloogilise kokkukuuluvuse aste ning üksmeele olemasolu riigi ja piirkonna olulisemates majanduse ja sotsiaalse arengu küsimustes, tööklassi organiseeritus. (Асаул, Пасяда 2008)

Poliitiliste tegurite all mõistetakse elanikkonna usalduse taset võimude suhtes; sotsiaalse stabiilsuse taset, rahvuste ja usutunnistuste vahelisi suhteid. Soodsa investeerimiskliima tagamisel on tähtis roll organisatsiooniõiguslikel teguritel, kuna siinkohal muutub põhimõtteliselt tähtsaks seadusandluse järgimine, informatsiooni kättesaadavus, kapitali

ja tööjõu liikumise tingimuste paranemine, kohalike ettevõtjate tööeetika kujundamine. (Coy, Cormican 2014: 14-15)

Ökoloogilised tegurid määravad ära piirkonna elutegevuse ökoloogilise ohutuse ning ökoloogiat puudutava seadusandluse ranguse, ettevõtluse käigus tekkiva keskkonnareostuse tagajärjel rakendatavate sanktsioonide määra. Majandustegevuse suhtes rakendatavate ökoloogiliste piirangute olemasolu ei saa olla piirkonna investeerimiskliimat ebasoodsalt mõjutavaks teguriks. Sellegipoolest aitab ökoloogiliste tegurite arvestamine investeerimiskliimat maandada, sealhulgas neid, mis on seotud kulude kasvuga seoses keskkonnareostuse kasvuga, teiste majandussubjektide potentsiaalse ökoloogilise ohuga (avariireostus), trahvisanktsioonide riskiga tingimustes, kui looduskaitset reguleeriv seadusandlus muutub aina rangemaks. (Асаул, Пасяда 2008)

Vastavalt tabelile 4 on piirkonna investeerimiskliima juhtimise teoorias ja praktikas oluline koht ka tegurite jagamisel prognoositavateks ja prognoosimatuteks. Kui prognoositavaid tegureid võib arvestada investeerimist reguleerivate meetodite abil, siis prognoosimatuid tegureid ei saa eelnevalt kindlaks teha (looduskatastroofid, poliitilised konfliktid, võimude otsused). (Бабанов 2012: 89-93)

Piirkonna investeerimiskliima juhtimise protsessis on tähtis roll ka võimalusel erinevaid tegureid mõjutada ja neid juhtida. Piirkonna investeerimiskliima juhitavate tegurite hulka kuuluvad näiteks poliitilised, majanduslikud, õiguslikud ja tööõiguslikud ehk need tegurid, mida saavad juhtida inimesed. Mis puutub mittejuhitavatesse teguritesse, siis nende hulka kuuluvad loodus- ja kliimatingimused, varustatus energia- ja tooraineressurssidega, geograafiline asukoht, demograafiline situatsioon, jms. (Бабанов 2012: 89-93)

Piirkonna investeerimiskliima tegurite klassifikatsioon annab niiviisi kompleksse ettekujutuse erinevate tegurite rollist, millel on piirkonna investeerimiskliimale soodne või ebasoodne mõju.

Seega investeerimiskliima on keeruline mehhanism, mida mõjutavad erinevad makro- ja mikroökonomilised tegurid, samuti piirkonna sotsiaal-poliitiline olukord. Riigi

õigusnormide raamistiku positiivse arengutrendi korral toimub ka investeerimiskliima parandamine, vastavalt sellele kasvab ka investeeringute sissevool ja areneb ettevõtlustegevus, samuti paraneb rahvastikus sotsiaalne staatus. Investeerimiskliima analüüs on investeeringute saaja-osapoole jaoks oluline element kogu riigi- ja ka regionaalpoliitika sellise strateegia väljatöötamiseks, mis aitaks kapitali ligi meelitada ja seda efektiivselt kasutada. Investeerimiskliima analüüs annab eelkõige süsteemse ettekujutuse teguritest, mis peaksid investorit otseselt või kaudselt mõjutama. Teiseks annab see analüüs võimaluse hinnata sügavamalt olukorda riigis või konkreetses piirkonnas. Kolmandaks võimaldab analüüs saada paremini aru partneri käitumismustritest ja motiividest.

1.3. Riigi poliitika rolli investeerimiskliima kujundamisel

Nagu võib näha eelmisest peatükist, siis investeerimiskliima all mõeldakse keskkonda, kus toimuvad erinevad investeerimisprotsessid. Investeerimiskliima kujuneb poliitiliste, majanduslike, õiguslike, sotsiaalsete ja muude tegurite mõjul, mis määravad ära antud riigi, piirkonna või linna investeerimisaktiivsust ja eelnevalt arvatud investeerimisriski. Investeerimiskliima on tihedalt seotud investeerimispoliitikaga. On ju investeerimispoliitika juhitav ja investeerimiskliimat mõjutav tegur. Niiviisi kujutab investeerimispoliitika endast juhtimisorganite organisatsioonilise ja majandusliku mõjutamise meetmete kooslust riigi, piirkonna, linna või ettevõtte tasemel, mis on suunatud investeeringuteks optimaalsete tingimuste loomisele. Niiviisi on investeerimiskliima investeerimispoliitika oluliseks mõjutamise objektiks. (Moore, Schmitz 2008: 28-29) Seega investeerimiskliima esineb investeerimispoliitika kujundaja rollis. Ühelt poolt määrab see algtingimusi ja -baasi riigi investeerimispoliitika arenguks ja teiselt poolt - on investeerimiskliima ka investeerimispoliitika tulemus. Investeerimispoliitika ei saa rakendada iseeneselt, eraldi sotsiaal- ja majanduspoliitikatest. Investeerimispoliitika realiseerimine on suunatud kogu ühiskonnas sotsiaal-majandusliku olukorra parandamisele ühtse tervikuna. Majanduslike probleemide lahendamine on tihedalt seotud sotsiaalsete probleemidega, niisiis investeerimispoliitikat nimetavad mõned eksperdid kõige tähtsamaks sotsiaal-majanduspoliitika valdkonnaks, mis võimaldab saavutada oma eesmärged läbi riigi finantsjuhtimise, sõltumata finantsvahendite allikast. Eelkõige peab riigi

investeeringupoliitika olema suunatud riigi investeeringukliima parandamisele, et soodustada väliskapitali sissevoolu. (UNCTAD 2009: 14-26) Soodaks peetakse investeeringukliimat, mis stimuleerib ja motiveerib investorite tegevust ja meelitab efektiivselt rohkem väliskapitali. Ebasoodne investeeringukliima suurendab investeeringuriski investorite jaoks, mistõttu põhjustab kapitali väljavoolu ja investeeringutegevuse seisakut. Positiivse investeeringukliima loomine riigipoolses tegevuses saab väljenduda investeeringutes, eelkõige tööstusharudes, milles on välisinvestori jaoks kõige vähem huvi ja potentsiaali. (Narula 2008: 193-207)

Seega Charles on oma raamatus kirjeldanud kaks võimalust riigipoliitika loomiseks vastuvõtva (investeeringute vastuvõtja) riigi jaoks:

Esimene võimalus - on välismaiste otseinvesteeringute ligimeelitamine (edendamine) riiki. Selle jaoks luuakse vastuvõtvas riigis välisfirmade jaoks spetsiaalsed stiimulid. Sellised stiimulid võivad olla mitmes erinevas vormis, kuid kõige tavalisemad on maksusoodustused, madala intressiga laenud ja toetused või subsiidiumid. Need stiimulid on peamiselt ajendatud riigi soovist saada otseseid välisinvesteeringuid ressursside ülekandmisest. (Hill, Charles 2013: 272-274)

Teine võimalus – otseste välisinvesteeringute piiramine. Kaks kõige levinumat viisi on omandipiirangud ja eksploatatsiooninõuded. Omandipiirangud võivad esineda erinevate vormidena. Mõnedes riikides võivad välismaa ettevõtted olla täiesti eemaldatud konkreetsetest valdkondadest, mõnes riigis võib see olla vaid osaliselt nii. Loogiline omandipiirangu seletus jaguneb kaheks. Esiteks ei kuulu mitmed välisettevõtted teatud sektoritesse riikliku julgeoleku või konkurentsi pärast. Eelkõige vähem arenenud riikides näib olevat, et kohalikud firmad ei suudaks areneda kui välisorganisatsioonidele poleks kehtestatud impordimakse ja otseste välisinvesteeringute piiranguid. See on tõesti üheks variandiks tärkava tööstusharu jaoks. Teiseks omandiõiguse piirang põhineb usul, et kohalikud ettevõtjad aitavad maksimeerida ressursside saamist ja tööhõive kasumlikkust välismaiseid otseinvesteeringuid saava riigi jaoks. (Hill, Charles 2013: 272-274)

Vastavalt P. Fischerile on olemas kolm peamist soodustavat mehhanismi ehk stiimulit, mida riik saab kasutada investeeringute ligimeelitamiseks. Soodustavate mehhanismide

eesmärgiks on tagada VOI-projektide tulususe tõstmine ning nende riskide maandamine. On olemas kolme liiki VOI soodustavat mehhanismi (Фишер 1999: 419-421):

- **Fiskaalsed stiimulimehhanismid.** Meetmed, mille eesmärk on vähendada maksukoormust ja vähendada investeringute tasuvusaega (st maksepuhkust, hüvitisi, mis väljenduvad ettevõtte tulumaksu ja käibemaksu vähendamises, teatud maksude kaotamine, nagu maamaks ja ajutise äritegevuse maks)
- **Finantsilised stiimulimehhanismid.** Otsetoetused ja riikliku, piirkondliku ja kohaliku omavalitsuse abi, mis on suunatud suurtele projektidele ja investeringute sissevoolude juhtimisele; osaline investeringute tagastamine maalt, hoonetele ja seadmetelt, kompensatsioonid teadus- ja arendustegevuse kuludelt läbi kasumi alahindamise samal aastal.
- **Mitterahalised stiimulimehhanismid.** Meetmed, mis hõlmavad tehnilisi ja töötingimuste parandusi välismaistele ettevõtetele, näiteks:
 - Riigi toetust kohaliku infrastruktuuri arenguks, st juurdepääsu teede ja raudteede, sadamate arenguks; telekommunikatsiooni arenguks; samuti veevarustuse, kanalisatsiooni, energia jne arenguks.
 - Spetsiaalsete haridusprogrammide loomine ja koolituste korraldamine kohaliku personali jaoks.
 - Välismaistel ettevõtetel on võimalik võistelda kohalike ettevõtetega (konkursid, pakkumismenetlused) samasuguste õiguste ja reeglite järgi.
 - Informatiivsed turistivisiidid investorite jaoks, riigi kulul.
 - Kiire ratifitseerimise mehhanismid: projektide kiire heakskiitmine tänu otsekontaktile vastutava asutusega.

Sedaviisi on need mehhanismid arusaadavad ning vastavad saaja-riigi investorite nõudmistele ja ootustele, soodustades nii välisotseinvesteeringute ligimeelitamist ning parandades riigi investeerimiskliimat. Suuremahulisi majanduslikke soodustavaid mehhanisme kasutatakse tavaliselt arenenud riikides. Ülejäänud piirkonnad panustavad fiskaalsetele ja mittefinantsilistele soodustavatele mehhanismidele, tuginedes maailmapraktikale (Herrmann, Lipsey 2003:106-108).

Parimat efekti piirkonda otseinvesteeringute ligimeelitamiseks võivad luua soodustavad mehhanismid, millega kaasnevad ka teatud piirangud (näiteks: minimaalne hõivatuse tase, kindlaksmääratud eksporditase, personalikoolitustes osalemine, kohalike komponentide jm. kasutamise kindlaksmääratud miinimum). Sellised mehhanismid peavad sisaldama (Пилипчук 2003: 70-75):

- astmelist maksusoodustuste ülesehitust, mis väheneks projekti tasuvuse kasvades;
- kiiret aktiva maksumuse vähenemist (kiirendatud amortisatsioon) vastavalt rahvusvaheliste standarditele;
- erilist tollirežiimi investeerimisprojekti funktsioneerimiseks vajalike seadmete ja varuosade impordiks;
- regionaalvõimude poolset abi investeerimisprojektide teostamiseks soodsate kohtade valikul (insenerivõrgud, transpordikommunikatsioonid, jne.);
- regionaalse arenguagentuuri loomist, mis kureeriks teatud summat ületava maksumusega investeerimisprojekte;
- uusi investoreid ligi meelitavate välisettevõtete ergutamist;
- eritingimusi otseinvesteeringute korral piirkonna depressiivsetesse aladesse (linnadesse).

Iga riik otsib oma lisastiimuleid. Kuid olenemata konkreetsete stiimulite valikust peab nende rakendamine alluma teatud põhimõtetele, mis tagaks VOI juurdevoolu efektiivset jaotumist. VOI soodustavate mehhanismide jaotumise põhimõtted on järgmised (Sun 2002: 1-18):

- stiimulitel peab olema vastava ala diferentseerumine olenevalt huvist VOI ligimeelitamise suhtes;
- soodustavad mehhanismid peavad endast kujutama integreeritud paketti, mitte aga erinevate meetmete kogumit;
- soodustavad mehhanismid peavad olema võrdsed VOI turu erinevate subjektide jaoks, mitte aga varieeruma vastavalt investori suurusele (selle põhimõtte järgimine lubab suurendada keskmiste VOI voogu);

- erisoodustusi võib lubada siis, kui investorid on valmis tegema suurt panust riikliku tootmise moderniseerimisse ning juhul, kui nad toovad endaga kaasa uusi välisinvestoreid;
- lõivudest vabastamine peab sisaldama endas seadmete ja tehnika importi.

Soodustavate mehhanismide süsteemi kujundamisel ei tohi unustada, et VOI turg rajaneb tema suhtes adekvaatsel turuinfrastruktuuril. Just see loob võimalusi VOI ressursside liigutamiseks. Efektiivne VOI poliitika eeldab infosüsteemi loomist välisinvestorite jaoks. Informatsioon peab kajastama tootmise, tarbimise, hõivatused ja turgude võtmesubjektide arengu faktoranalüüsi tulemusi. Just sellisel tasemel informatsioon on VOI turul adekvaatne. Taoline informatsioon peab sisalduma kaubanduskomisjonides ja diplomaatilistes missioonides, kuna potentsiaalsed investorid alustavad oma tutvumist riigiga oma elukohas, samuti spetsiaalsetes VOI-agentuurides. Viimase ajani on saaja-riigid VOI-pakkumistele vaid passiivselt reageerinud, selle asemel, et ise neid otsida, reklaamides oma asukohta eeliseid (L-eeliseid). Selline passiivne positsioon on tinginud sihtinvestorite ühtse valikustrateegia puudumise. Primitiivsed kampaaniad konverentside näol, mis püüavad korvata informatsiooni puudujääki välisinvestorite seas, ei täida oma eesmärki. (Фишер 1999: 436-445)

ÜRO Tööstusliku Arengu Organisatsiooni aruande kohaselt kasutab riik nii administratiivseid kui ka majanduslikke meetodeid riigi investeerimistegevuse stimuleerimiseks. Tavaliselt ühendab riik administratiivseid ja majanduslikke vahendeid saavutamaks püstitatud investeerimiseesmärke ühes kindlas valdkonnas (Bartels., Chief 2009: 8-21).

- Administratiivsed (otsesed) meetodid avaldavad otsest investeerimistegevusega seotud subjektidele, kus riigil on õigus ja võimalus kasutada sundi teiste majandusüksuste suhtes, kasutades norme, keeluseid, piiranguid, lubasid. Sellise meetodi tööriistadeks esinevad erinevad seadused, määrused ja normid (Bartels., Chief 2009: 8-21).
- Majanduslikud meetodid riiklikuks reguleerimiseks tähendavad riigi sekkumist ja investeerimistegevusega seotud subjektide mõjutamist läbi nende tegevuse stimuleerimise – kõik see toimub arvestades nii subjekti kui ka kogu avalikkuse

huve. Investeerimistegevus aktiveerimine sõltub suuresti finants-, laenu-, amortisatsiooni-, hinna-, maksu-, rahandus- ja investeerimispoliitikast. Vastavalt majanduslike reguleerimismeetodite hulka kuuluvad: refinantseerimismäärade kehtestamine; maksusoodustused ja allahindlused; maksumäärade, tariifide ja maksemäärade diferentseerimine selliste investeerimisressursside eest nagu maa ja muud loodusvarad (Bartels., Chief 2009: 8-21).

Riik saab oma investeerimispoliitika peamist ülesannet täita kahel viisil.

Tabel 5. Riigi võimalused investeerimistegevuse mõjutamiseks

Investeerimistegevuse jaoks soodsate tingimuste loomine	Riigi otsene hõivatus investeerimistegevuses
maksusüsteemi, amortisatsiooni mehhanismide ja amortisatsiooni mahaarvestamismeetodite parandamine	investeerimisprojektide arendamine, kinnitamine ja rahastamine
erimaksukorra rakendamine investeerimistegevusega seotud subjektidele, mis ei oleks individuaalse iseloomuga	konkursi baasil investeerimisprojektidele garantiide tagamine riigieelarve arvelt
investorite huvide kaitsmine	investeerimisprojektide ekspertiisi korraldamine
investeerimistegevusega seotud subjektidele soodushinna tegemine maa ja muude loodusvarade kasutamisel	oksjonite lõppedes soodustuste andmine välismaistele investoritele (või muude konkurside lõppedes)
info-analüütilise võrgu loomine ja areng, mis pakuks investeerimistegevusega seotud subjektidele regulaarseid reitingulisi hinnanguid	kohalike organisatsioonide kaitse aegunud, materjali-, energiamahukate tehnoloogiate, seadmete, konstruktsioonide, materjalide tarnimise eest, samuti toetab arengut ja standardite heakskiitu (määrused ja eeskirjad) ja jälgim nende täitmist
monopolidevastaste meetmete rakendamine	võlakirjade emiteerimine, sihtotstarbeliste laenude väljastamine
tagatiste kasutamise võimaluste laiendamine laenu võtmisel	ajutiselt suletud ja mahajäetud hoonete või muude riigile kuuluvate objektide kaasamine investeerimistegevusse
finantsliisingu arendamine	
põhifondide ümberhindamise korraldamine vastavalt inflatsioonimäära tempodele	
investeerimistegevusega seotud subjektidel on võimalik kujundada oma investeerimisfonde, kuid vaid omavahenditest	

Allikas: (UNCTAD.World investment report 2014); autori koostatud.

Lisaks on riigi üks võimalikest meetmetest investeerimiskliima parandamiseks investeringute riiklik kaitse. Riik tagab kõikidele investeerimistegevuse subjektidele, olenemata omandivormist (Dunning, Lundan 2008: 383-396):

- võrdsed õigused investeerimistegevuses;
- läbipaistvus investeerimisprojektide arutelus;
- kapitaliinvesteeringute kaitse. Üheks investeeringute kaitse viisiks on nende kindlustamine, mis toimub vastavalt kehtivale seadusele.

Porteri arvates peaks riigi otsene osalus investeerimistegevusest toimuma järgmisel viisil. Suurem osa eelarvest peaks olema suunatud investeerimisprojektide rakendamisse, mis pakuksid huvi kõrgtehnoloogia ettevõtetele, kes on huvitatud kõrgtehnoloogia arengust – see kehtib nii erainvestorite kui ka riigisiseste investorite puhul.

Valitsuse käsutuses olevaid vahendeid, mis avaldavad välismaistele otseinvesteeringutele otsest mõju, võib jagada järgmisteks:

- makromajanduslikud;
- mikromajanduslikud;
- institutsionaalsed.

Makromajanduslikud vahendid teevad kindlaks üldmajandusliku investeerimiskliima tingimusi riigis tervikuna, mis väljendub oma mõjus intressimääradele, majanduskasvule ja väliskaubanduslikele režiimidele. Riigi väliskaubanduse reguleerimistegevus toimub tolli- ja tariifi, mittetariifsete meetmete kompleksi, tehniliste tõkkete, standardite ja muude reguleerijate kaudu. Mikromajanduslikud tööriistad mõjutavad investeeringute või tööstuse üksikuid osi: hinnakujundust, maksumäärasid, amortiseerimistingimusi, tagatise, sooduslaenude tingimusi, tariife/hindu. Institutsionaalne vahendid on riiklikud järelevalveasutused, ettevõtete ühendused, agentuurid, infosüsteemid. Nende peamine eesmärk on reguleerida ja korrigeerida investeerimisprogramme. (Попrep 2005: 545-558)

Teadlaste arvamusele tuginedes võib teha järgmisi järeldusi, et suured VOI vood on võimalikud ilma riigipoolse reguleerimiseta, kuid see on võimalik ainult väljakujunenud institutsionaalse turusüsteemiga riikides. Üleminekustaadiumis majandustes peab aga välja töötama stiimulite- ja kaitsesüsteemi, mis aitab jagu saada ka kõrgendatud riskidest. Selline süsteem on riigi teha. Globaliseerumise ja rahvusvahelise konkurentsi tingimustes VOI eest ei saa oodata, et välisinvestor ilmutaks ise üles huvi

kapitalipaigutamise suhtes, selliste paigutuste saavutamiseks on vaja luua pikaajaliste stiimulite süsteemi. VOI ligimeelitamise strateegia näeb ette pingutusi saaja-riigi rahvuslike eeliste tugevdamiseks ning VOI juurdevoolu takistuste vähendamiseks. Samuti mängib riigipoliitika vastavalt teadlaste arvamusele olulist rolli riigi investeerimiskliima kujunemises. See võib oma tegevusega nii luua soodsat investeerimiskliimat, kui ka muuta seda halvemaks. Kuid üks avaliku sektori kindel eesmärk on luua soodsaid tingimusi investeerimiskliima parandamiseks.

Seega saab töö autor eristada järgmisi poliitilisi meetmeid, mis aitavad parandada investeerimiskliimat riigi, piirkonna ja linna tasandil:

- Poliitilise stabiilsuse loomine;
- Soodsate maksutingimuste loomine;
- Spetsiaalsete majandus- ja tehnoloogiaarengu majandustsoonide loomine;
- Efektiivse mehhanismi loomine investorite huvide ja õiguste kaitseks;
- Investoritele hea õigusliku baasi loomine;
- Efektiivsete mehhanismide loomine investeerimiskindlustuseks;
- Adekvaatse infosüsteemi loomine investeerimisturul;
- Prioriteetsete investeerimisprojektide riigitoetus.

2. EESTI JA PETERBURI REGIOONI INVESTEERIMISKLIIMADE SOBIVUS VÄLISINVESTORITELE NING NEID KUJUNDAVAD POLIITIKAD

2.1. Välisinvesteeringute keskkonna võrdlevanalüüsi meetoodika ja andmed regioonide kohta

Käesoleva töö eesmärgiks on võrrelda ja hinnata Eesti ja Venemaa Peterburi regiooni investeerimiskliimat. Teoreetilises osas esitati investeerimiskliima mõiste teoreetilised alused, loetleti, millised tegurid mõjutavad investeerimiskliimat ja kuidas investeerimiskliimat parandada. Empiirilises osas vaatleb töö autor konkreetseid Eesti ja Peterburi regiooni faktoreid ning võrdleb neid regioone neisse regioonidesse laekuvate otseste välisinvesteeringute järgi. Oma töös keskendub autor ühe riigi tervikuna ning teise riigi regiooni võrdlemisele, kui aga võtta võrdluseks kaks riiki – Eesti ja Venemaa, siis saaks juba hoopis teistsugused andmed ja tulemused. Kuna Venemaa paikneb Euroopa ja Aasia mandriosal ning koosneb mitmest regioonist, millel on erinev kliima ja erinevad loodusressursid ning ka täiesti erinevad otsevälisinvesteeringute liigid, siis keskendab autor oma tähelepanu Venemaa Peterburi regioonil. Antud regioonil on nagu Eestilgi väljund Läänemerele, praktiliselt ühesugune kliima, ligikaudselt sama asustustihedus. Lisaks võib taolist võrdlust rakendada ka teiste riikide või regioonide suhtes, mis on geograafiliselt lähedad, on praktiliselt sama kliimaga ja omavad väljundit Läänemerele.

Vastavalt teooriale mõjutab investeerimiskliima regiooni otseste välisinvesteeringute juurdevoolu, sellepärast on autoril oma hüpotees, mida ta soovibki statistiliste andmete abil kinnitada. Mida parem on riigi investeerimiskliima, seda suurem on otseinvesteeringute voog riiki. Nagu on ära toodud töö teoreetilises osas, kujutab investeerimiskliima endast otseste välisinvesteeringute riiki juurdevoolu mõjutavate

tegurite kooslust. Et neid tegureid statistiliste näitajate poolest hinnata ja kahte regiooni võrrelda, kasutab autor investeerimiskliima hindamise integraalnäitaja meetodit. Integraalnäitajat on mugav võrrelda ja hinnata, kuna see kujutab endast numbrilist tähendust, mida on hiljem võimalik võrrelda otseste välisinvesteeringute regiooni juurdevoolu näitajaga. Seega kõlab autori arvates teoreetilist osa kinnitav ja empiirilisel osal põhinev hüpotees järgmiselt: Mida kõrgem on investeerimiskliima hinnangu integraalnäitaja, seda suurem on otseste välisinvesteeringute juurdevool regiooni. (Чурилова, Овчинникова: 2014)

Investeerimiskliima hinnangu integraalnäitaja meetod sisaldab endas nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid näitajaid. Kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete näitajate võrdlemiseks ja nende kasutamiseks edaspidistes arvutustes kasutatakse palliskaalat, vastavalt millele antakse igale näitajale prioriteedi meetodil oma kaalukoefitsient. Selle meetodi peamiseks eeliseks on võimalikult täpsete tulemuste saamine investeerimiskliimat mõjutavaid tegureid puudutavate arvutuste kohta ning mugavus võrdlemisel. See meetod on lisaks veel põhjendatud ka matemaatilisest seisukohast, ning annab seetõttu objektiivseid tulemusi. Peale selle ei ole arvutused liiga kohmakad ja lubavad andmeid uue informatsiooni saabudes korrigeerida.

Investeerimiskliima seisukorra hinnangu integraalnäitaja arvutatakse välja kui teguri erikomponentide tähenduste kaalutud aritmeetilise keskmise valemi järgi:

$$x_i = \sum_{j=1}^n (z_j \times \rho_j)$$

x_i – investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang;

z_j – investeerimiskliimat mõjutava teguri pall teguri komponendi järgi;

ρ_j – komponendi osakaal teguris

Kindlaksmääratud tegurite alusel tuletati integraalnäitaja, mida arvutatakse järgmiste valemite järgi:

$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i)$$

I_n – investeerimiskliima integraalnäitaja;

y_i – teguri osakaal teguri investeerimiskliima integraalnäitajas.

Niiviisi tuleb investeerimiskliima hindamisel omistada igale komponendile pall vastavalt selle hinnangust antud ajaperioodil ning korrutada selle osakaaluga teguris, misjärel liita kõik tegurite vastavad tulemused. Järgnevalt tuleb saadud tulemus korrutada osakaaluga integraalnäitajas. Saadud lõpptulemust tuleb rakendada kriteeriumitähenduste suhtes ning määrata riigi investeerimiskliima seisukord. Tuletatud integraalnäitaja aitab määrata investeerimistingimusi riigis konkreetsel ajavahemikul.

Tuginedes tähtsimatele rahvusvahelistele statistilistele allikatele (International Institute for Management Development, Euromoney, Maailmapank, jm.), tegi autor kindlaks need tegurid (majanduslikud, poliitilised, sotsiaalsed, rahalised, õiguslikud, ressursid ja toorained, tööjõud, ja kriminaalsed) ning hinnangutegurite peamised komponendid, mis mõjuvad investeerimiskliimale. Arvestatakse kõiki teoreetilises osas kirjeldatud tegureid, välja arvatud ökoloogiline tegur, kuna selle teguri puhul ei saa kindlaks määrata selle komponente. Näiteks poliitilist tegurit hinnatakse erinevalt, olenevalt rahvastiku usaldustasemest võimuorganite ja institutsionaalsete piirangute suhtes (vt. LISA2). Neid tegureid vaadeldakse investori seisukohalt, kes soovib antud regiooni investeerida. Vastavalt töö teoreetilisele osale on olemas 4 tüüpi investori motiive: uute turgude otsing, uute tooraineallikate otsing, võimaluste otsing tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega, uue informatsiooni otsing. Kahjuks on keeruline leida andmeid tegurite kohta, millele tuginevad investorid, kui valivad oma investeeringu motiiviks uue informatsiooni otsingut. Sellepärast vaatleb autor oma töös ning annab teguritele osakaalu vastavalt investorite motiividele. Iga tegur jagati komponentideks, millele anti osakaal teguris. Seejuures ei muutu teguri komponentide osakaal, sõltumata investori motiivist. Osade arv erinevates tegurites on ebaühtlane (2 kuni 7). Teguri koosseis võib olla realiseeritud olenevalt selle seisukorra määrale, sellistele määradele on omistatud pallid vahemikus 0 kuni 10, kus 10 on parim võimalik pall ning 0 on halvim pall. Arvutuste mugavamaks läbiviimiseks on valitud just selline palliskaala. Mõnikord ei

alga pallid 10-st, näiteks oleks teguri tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga CPI-ga puhul ideaalseks variandiks, mille puhul võiks panna 10 palli, see, et tarbijahinnaindeks ei muutuks või muutuks negatiivselt, kuid sellist nähtust ei ole maailma üheski riigis. Samuti oleks näiteks teguri metsaga kaetud alade puhul ideaalne, kui metsaga kaetud territooriumi pindala oleks enam kui 80%, kuid see on vähetõenäoline, sellepärast ei saagi sellistel juhtudel alustada pallide jagamist alates 10 pallist.

Kahjuks ei leidnud autor head kinnitust sellele, kuidas võiks kõige paremini omistada igale tegurile osakaalu vastavalt investorite erinevatele motiividele, ning seda objektiivse statistilise ja teoreetilise informatsiooni piisava mahu puudumise tõttu regiooni investeerimiskliima integraalnäitaja abil arvutuste tegemiseks. Autor kasutab oma subjektiivset osakaalude jagamise tehnikat, tuginedes oma teoreetilistele ja praktilistele teadmistele.

Kõige populaarsemaks investeerimismotiiviks oli uute turgude otsing (Kudina, Jakubiak; 2008), mispärast tuginebki autor just sellele motiivile. Antud juhul on igal vaadeldud teguril oma osakaal alates 0,19 kuni 0,05, kuid summas võrduvad kõikide tegurite osakaalud täpselt ühega. Kooskõlas sellele investori motiivile on tema jaoks tähtsad poliitilised, majanduslikud, finantsilised näitajad, mille tõttu omistatakse neile suurim osakaal.

Vastavalt investorite motiividele on uute tooraineressursside allikate otsingu puhul kõige tähtsamaks teguriks ressursid ja tooraine ning selle osakaal on 0,24. Autori arvates ei oma investori sellise motiivi puhul sotsiaalne faktor eriti suurt tähendust, seepärast on selle teguri osakaal kõikidest teistest väiksem ning võrdub 0,08-ga. Selle motiivi tegurite analüüs esitatakse tabelis nr. 8.

Vastavalt investori motiivile on võimaluste otsingu puhul tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega kõige tähtsam tegur tööjõud. Sellel teguril on suurim osakaal ning võrdub 0,20-ga. Sotsiaalne tegur on samuti tähtis ning selle osakaal on 0,15. Selle motiivi tegurite analüüs esitatakse tabelis nr. 10.

Vastavalt valemitele tuleb integraalnäitaja arvutamiseks kõigepealt korrutada investeerimiskliimat mõjutava teguri komponendi vastav pall teguri komponendi osakaaluga, seejärel korrutada saadud tulemus teguri osakaaluga investeerimiskliima integraalnäitajas, saadud tulemus annab meile investeerimiskliima hinnangu integraalnäitaja. Niiviisi, mida kõrgem on investeerimiskliima usaldusväarsuse integraalnäitaja väärtus, seda soodsama kliimaga on regioon.

Autor kasutab Eesti ja Peterburi regiooni statistilisi 2013. aasta andmeid või siis suhtelist muutumist võrreldes sellele eelneva aastaga (2012), mis on võetud suurimatest statistilistest baasidest, näiteks: Eurostat, Maailmapank, Euromoney, International Institute for Management Development. Samuti, tuginedes nendele andmebaasidele ja teoreetilisele osale, annab autor ka ise tegurite osakaaludele väärtusi. See võimaldab tal teoreetilisi andmeid analüüsida. Kõik andmed, millel antud meetod baseerub, on ära toodud tabelis (vt. LISA1).

2.2. Eesti ja Peterburi investeerimiskliima sobivus erinevatele investorite tüüpidele

Tuletatud integraalnäitaja praktiliseks realiseerimiseks teostasime arvutusi 2013. aasta Eesti ja Peterburi regiooni andmete baasil. Uurimuse aluseks on erinevad edetabelid, mida kujundavad nii välismaised kui ka kohalikud agentuurid, ekspertide poolsed erinevate tegurite hinnangud, statistilised andmed. Uurimustulemused võimaldavad sõnastada järeldusi nende regioonide investeerimiskliima taseme hinnangu kohta. Et arvestada välja investeerimiskliima seisundi hinnangu integraalnäitaja, on vaja kõik andmed kanda üle palliskaalale, vastavalt millele omistatakse igale näitajale prioriteedimeetodil oma kaalukoefitsient. Niiviisi saab LISA 1 ja LISA 2 ühendamise tulemusi näha tabelites nr. 6,8,10.

Tabel 6. Investeerimiskliima tegurite integraalhinnang, vastavalt investori sellistele motiividele, nagu uute turgude otsing

Tegur ja selle komponendid	Osakaal	Eesti	Peterburi regioon
		Pall	Pall
Majanduslikud	0,17		

Tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga PPI-ga	0,3		
- 7% -10%			
- 5% -7%			
- 3% -5%		6	
- vähem kui 0%			
- (-3)% -0%			2
Tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga CPI %-ga	0,3		
- vähem kui 0%			8
- 0% -3%		6	
- 3% -5%			
- 5% -7%			
- 7% -10%			
SKP muutus võrreldes eelmisel aastal	0,4		
- SKP/RKT kasv		10	10
- SKP/RKT dünaamika stagnatsioon			
- SKP/RKT negatiivne dünaamika			
Poliitiline	0,19		
Rahvastiku usaldustase valitsuse suhtes	0,4		
- absoluutne usalduse tase (üle 80%)			
- kõrge usalduse tase (61-79 %)		8	
- keskmine usalduse tase (46-60 %)			6
- madal usalduse tase (26-45%)			
- kriitiliselt madal usalduse tase (0-25%)			
Riigi suhtumine kodumaistesse ja välisinvestoritesse	0,25		
- välisinvesteeringutele soodsamate tingimuste loomine			
- positiivne suhtumine iga liiki investeeringutesse		8	8
- võimude prioriteediks on riigisisesed investeeringud, neutraalne suhtumine välisinvesteeringutesse			
- soositakse riigisiseseid investeeringuid, negatiivne suhtumine välisinvesteeringutesse			
- negatiivne suhtumine mistahes investeeringutesse			
Institutsionaalsed piirangud (koht WCY Ranking edetabelis)*	0,35		
- riigi konkurentsieeliste kasutamise kõrge tase (1-20)		10	
- riigi konkurentsieeliste kasutamise keskmine tase (21-40)			
- riigi konkurentsieeliste kasutamise madal tase (41-60)			4
- riigi konkurentsieeliste kasutamise			

<i>kriitiliselt madal tase (61-80)</i>			
Sotsiaalsed	0,05		
Rahvastiku elatustase (inimarengu indeks – IAI)*	0,3		
- väga kõrge IAI (0,8-1)		10	
- kõrge IAI (0,711-0,799)			8
- keskmine IAI (0,535-0,710)			
- madal IAI (0-0,534)			
Elanikkonna suhtumine ettevõtjaisse	0,15		
- positiivne suhtumine			
- neutraalne suhtumine		4	4
- negatiivne suhtumine			
Kohalike ettevõtjate tööomadused ja eetika	0,3		
- kõrge tase		10	
- keskmine tase			6
- madal tase			
Migratsiooni tase	0,25		
- madal migratsioonitase		8	8
- keskmine migratsioonitase			
- kõrge migratsioonitase			
Finantsilised	0,15		
Konkurentsivõimelisuse arengutase (koht WCY Ranking edetabelis)*	0,20		
- konkurentsikeskkond on arenenud ja riigi poolt soositav (1-15)			10
- konkurentsikeskkond on arenenud, kui ei ole riigi poolt soositav (16-29)			
- konkurentsikeskkond ei ole arenenud, kuid riigi poolt soositav (30-45)		4	
- konkurentsikeskkond ei ole arenenud ega riigi poolt soositav (46-60)			
Väliskapitali kohalolek	0,15		
- väliskapital on majanduses olemas vähemalt 20 aastat		10	
- väliskapital on majanduses olemas vähemalt 10 aastat			8
- väliskapital on majanduses olemas vähemalt 5 aastat			
Aasta keskmine inflatsioonitase viimase 5 aasta jooksul	0,30		
- vähem kui 3 %		10	
- 3% – 7%			
- 7% – 10%			6
- 10 % – 15 %			
- 15 % – 35 %			
- üle 35 %			
rahvusvaluuta stabiilsus*	0,20		

- vabalt konverteeritav valuuta		10	
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab vähem kui 10 %			8
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab vähem kui 10 % – 40 %			
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab 41 % – 100 %			
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab enam kui 100 %			
Laenuvahendite kättesaadavus	0,15		
- vaba ligipääs laenuvahenditele		10	10
- laenuvahendite kättesaadavus on mõneti piiratud			
- laenuvahendite kättesaadavus on piiratud			
- laenuvahendid ei ole kättesaadavad			
Õiguslikud	0,12		
Maksustamise tase (ettevõtted)	0,55		
- maksustamise tase moodustab kuni 5%			
- maksustamise tase moodustab 6-15%			
- maksustamise tase moodustab 16-30%		6	6
- maksustamise tase moodustab 31-95%			
Kaubandusvabadus (Majandusliku vabaduse indeks)	0,45		
- on tagatud vaba tollirežiim (76-100)			
- on tagatud vaba tollirežiim teatud piirangutega (51-75)		8	8
- on tagatud vaba tollirežiim mõnede teatud liiki toodete, tööde või teenuste jaoks (26-50)			
- puudub vaba tollirežiim (0-25)			
Ressursid ja tooraine	0,13		
Metsaga kaetud alade pindala	0,17		
61% – 80%			
46 % - 60%		6	6
31% - 45%			
16% - 30%			
Vähem kui 15%			
Puiduvarud m3 inimese kohta	0,17		
81 – 100 m3 inimese kohta			
61 – 80 m3 inimese kohta			
41 – 60 m3 inimese kohta			6
21 – 40 m3 inimese kohta		4	
Vähem kui 20 m3 inimese kohta			
Teravilja tootmine inimese kohta aastas tonnides	0,14		
enam kui 1 tonn			
0,76 – 1 tonn			
0,51 – 0,75 tonni		6	

0,26 – 0,5 tonni			
vähem kui 0,25 tonni			2
Piimatoodang inimese kohta aastas tonnides	0,14		
enam kui 1 tonn			
0,76 – 1 tonn			
0,51 – 0,75 tonni		6	
0,26 – 0,5 tonni			
vähem kui 0,25 tonni			2
Loodus- ja energeetiliste ressurssidega varustus	0,17		
- on olemas oma looduslik toorainebaas ning vaba ligipääs sellele		10	10
- on olemas oma looduslik toorainebaas, kuid pole vaba ligipääsu sellele			
- puuduvad oma loodus- ja energeetilised ressursid, toimub nende pidev tarne			
- puuduvad oma loodus- ja energeetilised ressursid			
Tööstustoodangu tootmismah	0,11		
- riigi industrialiseerumine (enam kui 60% SKP)			
- tööstusharude mõõdukas areng (41-59% SKP)			
- tööstusharude madal areng (30-40% SKP)		4	4
- riigi deindustrialiseerumine (vähem kui 30% SKP)			
Teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase	0,1		
- kõrge teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase		10	
- keskmine teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase			6
- madal teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase			
- teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri puudumine			
Tööjõud	0,09		
Rahvastik on töövõimelises eas	0,30		
- kõrge tase (enam kui 90%)		6	
- keskmine tase (65% ja enam)			4
- madal tase (vähem kui 65%)	0,25		
- kriitiliselt madal tase (vähem kui 50%)			10
Töötuse tase		6	
- optimaalne tase (5-7%)			
- kõrge tase (7,1-15%)			
- kriitiliselt madal tase (enam kui 15%)	0,15		

- turu „ülekuumenenud“ seisund (vähem kui 5%)			
Keskeriharidusega töötajate osakaal			8
- enam kui 90 %		6	
- enam kui 70%			
- enam kui 50%			
- enam kui 30%	0,30		
- vähem kui 30%			
Kõrgharidusega töötajate osakaal			
- enam kui 90 %			
- enam kui 70%		4	
- enam kui 50%			2
- enam kui 30%	0,1		
- vähem kui 30%	0,30		
Kriminaalsed		10	10
Kuritegevuse tase (kuritegude arv 100 tuh. in. kohta)			
- madal kuritegevuse tase (5-6)			
- keskmine kuritegevuse tase (7-20)	0,15		
- kõrge kuritegevuse tase (enam kui 20)			
Alkoholi tarbimise tase (liitrites inimese kohta aastas)			
- minimaalne tase (vähem kui 2,5 l)			
- minimaalsest kõrgem tase (enam kui 2,5 l)			
- aktsepteeritav tase (enam kui 5 l)		2	2
- aktsepteeritavast kõrgem tase (enam kui 7,5 l)			
- kõrge tase (enam kui 10 l)	0,25		
- kriitiliselt kõrge tase (enam kui 12,5 l)		10	
Võimude suhtumine kriminaalsetesse struktuuridesse			6
- kategooriliselt negatiivne suhtumine			
- negatiivne suhtumine, kuid tunnistatakse selliste struktuuride väljajuurutamise võimatust			
- neutraalne poliitika	0,30		
- selliseid struktuure soosiv poliitika			
Suhtumine korrupsiooni (Transparency International indeks)*			
- madal korrupsiooni tase (9-10)		6	
- suhteliselt madal korrupsiooni tase (7-8,9)			
- keskmine korrupsiooni tase (5-6,9)			2
- suhteliselt kõrge korrupsiooni tase (3-4,9)			
- kõrge korrupsiooni tase (2-2,9)			
- kriitiliselt kõrge korrupsiooni tase (0-1,9)			

*Andmed on võetud kogu Venemaa kohta, kuna puuduvad andmed konkreetset Peterburi regiooni kohta.

Allikas: Lisa1, Lisa2; autori koostatud.

Nüüd on vaja teostada arvutused iga riigi kohta eraldi.

Eesti

- Majanduslikud $y_i = 0,17$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,3 \times 6 + 0,4 \times 10 = 7,6$
investeermiskliimat mõjutava teguri hinnang. Majandusliku teguri
investeermiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,17 \times 7,6 = 1,292$
- Poliitilised $y_i = 0,19$: $x_i = 0,4 \times 8 + 0,25 \times 8 + 0,35 \times 10 = 8,7$
investeermiskliimat mõjutava teguri hinnang. Poliitilise teguri
investeermiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,19 \times 8,7 = 1,653$
- Sotsiaalsed $y_i = 0,05$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 4 + 0,3 \times 10 + 0,25 \times 8 = 8,6$
investeermiskliimat mõjutava teguri hinnang. Sotsiaalse teguri
investeermiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,05 \times 8,6 = 0,43$
- Finantsilised $y_i = 0,15$: $x_i = 0,2 \times 4 + 0,15 \times 10 + 0,3 \times 10 + 0,2 \times 10 +$
 $0,15 \times 10 = 8,8$ investeermiskliimat mõjutava teguri hinnang. Finantsilise
teguri investeermiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,15 \times 5,8 = 1,32$
- Õiguslikud $y_i = 0,12$: $x_i = 0,55 \times 6 + 0,45 \times 8 = 6,9$ investeermiskliimat
mõjutava teguri hinnang. Õigusliku teguri investeermiskliima integraalnäitaja
on $I_n = 0,12 \times 6,9 = 0,828$
- Ressursid ja tooraine $y_i = 0,13$: $x_i = 0,17 \times 6 + 0,17 \times 4 + 0,14 \times 6 + 0,14 \times$
 $6 + 0,17 \times 10 + 0,11 \times 4 + 0,1 \times 10 = 6,52$ investeermiskliimat mõjutava
teguri hinnang. Ressurside ja tooraine teguri investeermiskliima integraalnäitaja
on $I_n = 0,13 \times 6,52 = 0,848$
- Tööjõud $y_i = 0,09$: $x_i = 0,3 \times 6 + 0,25 \times 6 + 0,15 \times 6 + 0,3 \times 4 = 5,4$
investeermiskliimat mõjutava teguri hinnang. Tööjõu teguri investeermiskliima
integraalnäitaja on $I_n = 0,09 \times 5,4 = 0,486$
- Kriminaalsed $y_i = 0,1$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 2 + 0,25 \times 10 + 0,3 \times 6 = 7,6$
investeermiskliimat mõjutava teguri hinnang. Kriminaalse teguri
investeermiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,1 \times 7,6 = 0,76$

$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i)$$

$$= 1,292 + 1,653 + 0,43 + 1,32 + 0,828 + 0,848 + 0,486 + 0,76$$

$$= 7,617$$

Peterburi regioon

- Majanduslikud $y_i = 0,17$: $x_i = 0,3 \times 2 + 0,3 \times 8 + 0,4 \times 10 = 7$
investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Majandusliku teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,17 \times 7 = 1,19$
- Poliitilised $y_i = 0,19$: $x_i = 0,4 \times 6 + 0,25 \times 8 + 0,35 \times 4 = 5,8$
investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Poliitilise teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,19 \times 5,8 = 1,102$
- Sotsiaalsed $y_i = 0,05$: $x_i = 0,3 \times 8 + 0,15 \times 4 + 0,3 \times 6 + 0,25 \times 8 = 6,8$
investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Sotsiaalse teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,05 \times 6,8 = 0,34$
- Finantsilised $y_i = 0,15$: $x_i = 0,2 \times 10 + 0,15 \times 8 + 0,3 \times 6 + 0,2 \times 8 + 0,15 \times 10 = 8,1$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Finantsilise teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,15 \times 8,1 = 1,215$
- Õiguslikud $y_i = 0,12$: $x_i = 0,55 \times 6 + 0,45 \times 8 = 6,9$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Õigusliku teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,12 \times 6,9 = 0,828$
- Ressursid ja tooraine $y_i = 0,13$: $x_i = 0,17 \times 6 + 0,17 \times 6 + 0,14 \times 2 + 0,14 \times 2 + 0,17 \times 10 + 0,11 \times 4 + 0,1 \times 6 = 5,34$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Ressurside ja tooraine teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,13 \times 5,34 = 0,695$
- Töajõud $y_i = 0,09$: $x_i = 0,3 \times 4 + 0,25 \times 10 + 0,15 \times 8 + 0,3 \times 2 = 5,5$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Töajõu teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,09 \times 5,5 = 0,495$
- Kriminaalsed $y_i = 0,1$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 2 + 0,25 \times 6 + 0,3 \times 2 = 5,4$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Kriminaalse teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,1 \times 5,4 = 0,54$

$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i)$$

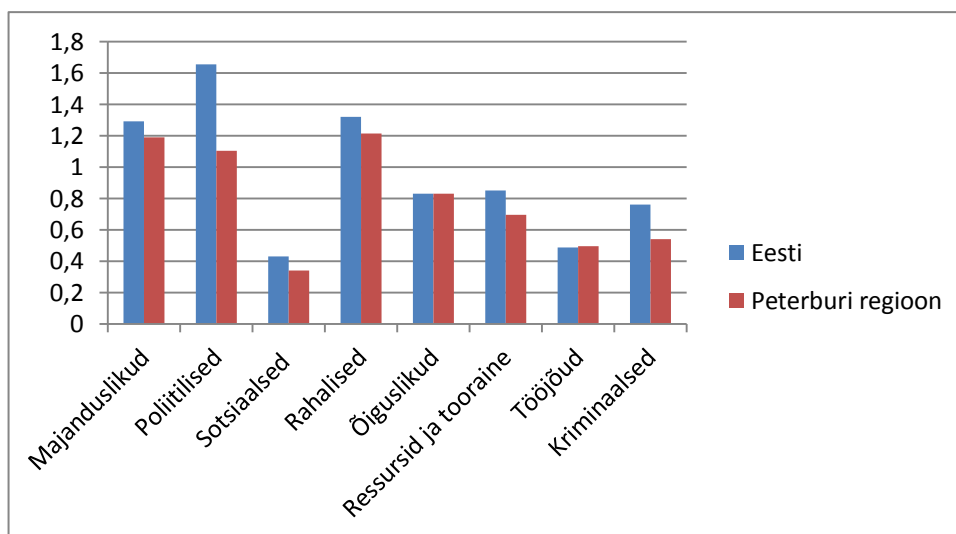
$$= 1,19 + 1,102 + 0,34 + 1,215 + 0,828 + 0,695 + 0,495 + 0,54$$

$$= 6,405$$

Tabel 7. Tulemuslik näitaja, vastavalt investori sellistele motiividele, nagu uute turgude otsing

Tulemuslik näitaja	Eesti	Peterburi region
Soodne investeerimiskliima 8,20-9,78		
Soodne, kuid mõõduka riskiga investeerimiskliima 5,40-8,19	7,617	6,405
Kõrge riskiga investeerimiskliima 2,65-5,39		
Äärmiselt ebasoodne investeerimiskliima 1,13-2,64		

Allikas: autori koostatud.

Joonis 1. Investeerimiskliima tegurite integraalnäitaja, vastavalt investori sellistele motiividele nagu uute turgude otsing (autori koostatud).

Nagu on näha joonisest 1, on tööjõu teguri integraalnäitaja Peterburi regioonis on kõrgem kui Eestis, ning õiguslikud integraalnäitajad on nendes regioonides võrdsed, on investeerimiskliima integraalhinnangu üldine näitaja parem Eestil, kinnitades sellega töö teoreetilist osa selle kohta, et investeerimiskliima kujutab endast mitme teguri koosmõju. Samamoodi on tabelis 7 kajastatud tulemustest näha, et Eesti ja Peterburi regiooni investeerimiskliima integraalhinnang näitab, et nendes piirkondades on soodne,

kuid mõõduka riskiga investeerimiskliima. See tähendab, et investeerimiskliima neis piirkondades aitab kaasa investorite aktiivsele tegevusele ning stimuleerib kapitali juurdevoolu, kuid on olemas ka teatud väikesed riskid. Eestis on soodne kliima veidi parem, kuna integraalindeks $I_n(7,617) > I_n(6,405)$ on suurem kui Peterburi regioonis.

Kuna investorite motiivid mõjutavad tegureid, mitte aga osakaale, siis toob autor ära vastavalt uute toorainete ja ressursside otsingu motiivi tabelis 3 ning vaatleb ainult tegurite osakaalu. Tegurite komponentidele omistatud pallide kogus aga ei muutu.

Tabel 8. Investeerimiskliima tegurite integraalhinnang, vastavalt investorite motiividele, nagu näiteks tooraineressursside uute allikate otsing

Tegur ja selle komponendid	Osakaal
Majanduslikud	0,12
Poliitilised	0,15
Sotsiaalsed	0,08
Finantsilised	0,12
Õiguslikud	0,10
Ressursid ja toorained	0,24
Tööjõud	0,14
Kriminaalsed	0,05

Allikas: autori koostatud.

Nüüd on vaja teostada arvutused iga riigi kohta eraldi.

Eesti

- Majanduslikud $y_i = 0,12$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,3 \times 6 + 0,4 \times 10 = 7,6$
investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Majandusliku teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,12 \times 7,6 = 0,912$
- Poliitilised $y_i = 0,15$: $x_i = 0,4 \times 8 + 0,25 \times 8 + 0,35 \times 10 = 8,7$
investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Poliitilise teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,15 \times 8,7 = 1,305$
- Sotsiaalsed $y_i = 0,08$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 4 + 0,3 \times 10 + 0,25 \times 8 = 8,6$
investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Sotsiaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,08 \times 8,6 = 0,688$

- Rahalised $y_i = 0,12$ $x_i = 0,2 \times 4 + 0,15 \times 10 + 0,3 \times 10 + 0,2 \times 10 + 0,15 \times 10 = 8,8$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Rahalise teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,12 \times 8,8 = 1,056$
- Õiguslikud $y_i = 0,10$: $x_i = 0,55 \times 6 + 0,45 \times 8 = 6,9$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Õigusliku teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,10 \times 6,9 = 0,69$
- Ressursid ja tooraine $y_i = 0,24$: $x_i = 0,17 \times 6 + 0,17 \times 4 + 0,14 \times 6 + 0,14 \times 6 + 0,17 \times 10 + 0,11 \times 4 + 0,1 \times 10 = 6,52$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Ressurside ja tooraine teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,24 \times 6,52 = 1,56$
- Tööjõud $y_i = 0,14$: $x_i = 0,3 \times 6 + 0,25 \times 6 + 0,15 \times 6 + 0,3 \times 4 = 5,4$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Tööjõu teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,14 \times 5,4 = 0,756$
- Kriminaalsed $y_i = 0,05$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 2 + 0,25 \times 10 + 0,3 \times 6 = 7,6$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Kriminaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,05 \times 7,6 = 0,38$

$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i)$$

$$= 0,912 + 1,305 + 0,688 + 1,056 + 0,69 + 1,56 + 0,756 + 0,38 = 7,347$$

Peterburi regioon

- Majanduslikud $y_i = 0,12$: $x_i = 0,3 \times 2 + 0,3 \times 8 + 0,4 \times 10 = 7$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Majandusliku teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,12 \times 7 = 0,84$
- Poliitilised $y_i = 0,15$ $x_i = 0,4 \times 6 + 0,25 \times 8 + 0,35 \times 4 = 5,8$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Poliitilise teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,15 \times 5,8 = 0,87$
- Sotsiaalsed $y_i = 0,08$: $x_i = 0,3 \times 8 + 0,15 \times 4 + 0,3 \times 6 + 0,25 \times 8 = 6,8$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Sotsiaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,08 \times 6,8 = 0,544$

- Finantsilised $y_i = 0,12$: $x_i = 0,2 \times 10 + 0,15 \times 8 + 0,3 \times 6 + 0,2 \times 8 + 0,15 \times 10 = 8,1$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Finantsilise teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,12 \times 8,1 = 0,972$
- Õiguslikud $y_i = 0,10$: $x_i = 0,55 \times 6 + 0,45 \times 8 = 6,9$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Õigusliku teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,10 \times 6,9 = 0,69$
- Ressursid ja tooraine $y_i = 0,24$: $x_i = 0,17 \times 6 + 0,17 \times 6 + 0,14 \times 2 + 0,14 \times 2 + 0,17 \times 10 + 0,11 \times 4 + 0,1 \times 6 = 5,34$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Ressurside ja tooraine teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,24 \times 5,34 = 1,28$
- Tööjõud $y_i = 0,14$: $x_i = 0,3 \times 4 + 0,25 \times 10 + 0,15 \times 8 + 0,3 \times 2 = 5,5$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Tööjõu teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,14 \times 5,5 = 0,77$
- Kriminaalsed $y_i = 0,05$ $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 2 + 0,25 \times 6 + 0,3 \times 2 = 5,4$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Kriminaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,05 \times 5,4 = 0,27$

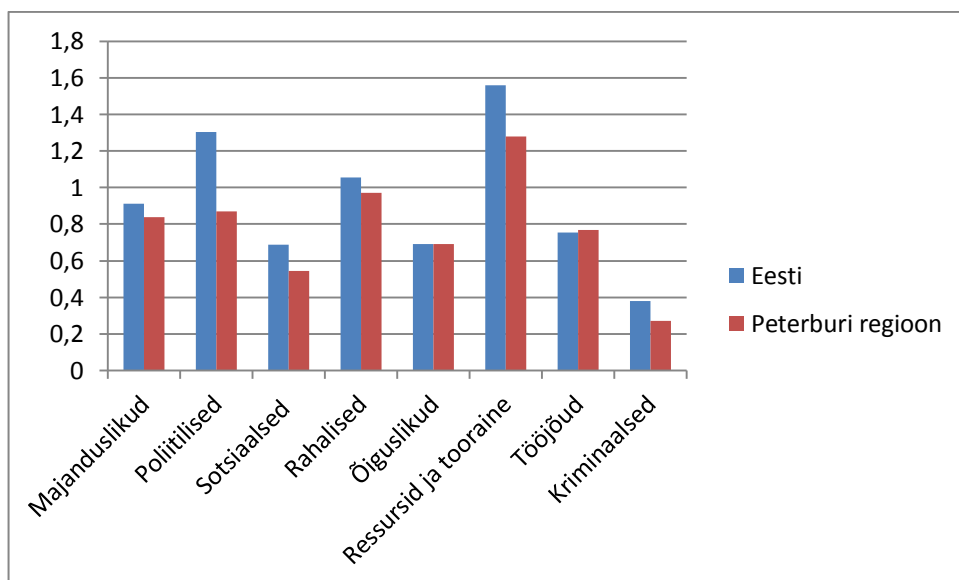
$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i) = 0,84 + 0,87 + 0,544 + 0,927 + 0,69 + 1,28 + 0,77 + 0,27$$

$$= 6,191$$

Tabel 9. Tulemuslik näitaja, vastavalt investorite motiividele, nagu näiteks tooraineressursside uute allikate otsing

Tulemuslik näitaja	Eesti	Peterburi regioon
Soodne investeerimiskliima 8,20-9,78		
Soodne, kuid mõõduka riskiga investeerimiskliima 5,40-8,19	7,347	6,191
Kõrge riskiga investeerimiskliima 2,65-5,39		
Äärmiselt ebasoodne investeerimiskliima 1,13-2,64		

Allikas: autori koostatud.

Joonis 2. Investeeringukliima tegurite integraalnäitaja, vastavalt investorite sellistele motiividele nagu tooraineressursside uute allikate otsing (autori koostatud).

Nagu on näha joonisest 2, on selle investori motiivi puhul tööjõu teguri integraalnäitaja Peterburi regioonis natuke kõrgem kui Eestis, ning õiguslik integraalnäitaja neis regioonides sama, kuid investeeringukliima integraalhinnangu üldnäitaja on Eestis parem, kinnitades selliselt töö teoreetilist osa selle kohta, et investeeringukliima kujutab endast mitme teguri koosmõju. Samuti on tabelis 9 kajastatud tulemustest näha, et Eesti ja Peterburi regiooni investeeringukliima integraalhinnang näitab ära, et neis regioonides on soodne, kuid mõõduka riskiga investeeringukliima. See tähendab, et investeeringukliima neis regioonides soodustab investorite aktiivset tegevust ning stimuleerib kapitali juurdevoolu, kuid on olemas ka teatud väikesed riskid. Eestis on soodne kliima veidi parem, kuna integraalindeks $I_n(7,347) > I_n(6,191)$ on suurem, kui Peterburi regioonis. Lisaks on integraalindeksid investori uute tooraine ressursside otsingu motiivi puhul Eestis ja Peterburi regioonis veidi väiksemad kui uute turgude otsimise motiivi puhul. See tähendab, et neid regioone on investoritel parem kasutada pigem müügiturgudena, kui tooraine ja ressursside otsinguks.

Tabelis 10 vaadeldakse Eesti ja Peterburi regiooni atraktiivsust efektiivsusele orienteeritud investorite korral. Tegurite komponentidele omistatud pallide arv jääb muutmatuks, sellepärast vaatleb autor ainult tegurite osakaalu.

Tabel 10. Investeeringiskliima tegurite integraalhinnang, vastavalt investorite motiivile uute võimaluste otsing tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega.

Tegur ja selle komponendid	Osakaal
Majanduslikud	0,10
Poliitilised	0,13
Sotsiaalsed	0,15
Finantsilised	0,09
Õiguslikud	0,13
Ressursid ja toorained	0,10
Tööjõud	0,20
Kriminaalsed	0,10

Allikas: autori koostatud.

Nüüd on vaja teostada arvutused iga riigi kohta eraldi.

Eesti

- Majanduslikud $y_i = 0,10$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,3 \times 6 + 0,4 \times 10 = 7,6$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Majandusliku teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,10 \times 7,6 = 0,76$
- Poliitilised $y_i = 0,13$: $x_i = 0,4 \times 8 + 0,25 \times 8 + 0,35 \times 10 = 8,7$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Poliitilise teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,13 \times 8,7 = 1,131$
- Sotsiaalsed $y_i = 0,15$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 4 + 0,3 \times 10 + 0,25 \times 8 = 8,6$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Sotsiaalse teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,15 \times 8,6 = 1,29$
- Finantsilised $y_i = 0,09$: $x_i = 0,2 \times 4 + 0,15 \times 10 + 0,3 \times 10 + 0,2 \times 10 + 0,15 \times 10 = 8,8$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Finantsilise teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,09 \times 8,8 = 0,792$
- Õiguslikud $y_i = 0,13$: $x_i = 0,55 \times 6 + 0,45 \times 8 = 6,9$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Õigusliku teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,13 \times 6,9 = 0,897$
- Ressursid ja toorained $y_i = 0,10$: $x_i = 0,17 \times 6 + 0,17 \times 4 + 0,14 \times 6 + 0,14 \times 6 + 0,17 \times 10 + 0,11 \times 4 + 0,1 \times 10 = 6,52$ investeeringiskliimat mõjutava teguri hinnang. Ressurside ja tooraine teguri investeeringiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,10 \times 6,52 = 0,652$

- Tööjõud $y_i = 0,20$: $x_i = 0,3 \times 6 + 0,25 \times 6 + 0,15 \times 6 + 0,3 \times 4 = 5,4$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Tööjõu teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,20 \times 5,4 = 1,08$
- Kriminaalsed $y_i = 0,10$: $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 2 + 0,25 \times 10 + 0,3 \times 6 = 7,6$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Kriminaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,1 \times 7,6 = 0,76$

$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i) = 0,76 + 1,131 + 1,29 + 0,792 + 0,897 + 0,652 + 1,08 + 0,76$$

$$= 7,362$$

Peterburi regioon

- Majanduslikud $y_i = 0,10$: $x_i = 0,3 \times 2 + 0,3 \times 8 + 0,4 \times 10 = 7$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Majandusliku teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,10 \times 7 = 0,7$
- Poliitilised $y_i = 0,13$ $x_i = 0,4 \times 6 + 0,25 \times 8 + 0,35 \times 4 = 5,8$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Poliitilise teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,13 \times 5,8 = 0,754$
- Sotsiaalsed $y_i = 0,15$: $x_i = 0,3 \times 8 + 0,15 \times 4 + 0,3 \times 6 + 0,25 \times 8 = 6,8$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Sotsiaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,15 \times 6,8 = 1,02$
- Finantsilised $y_i = 0,09$: $x_i = 0,2 \times 10 + 0,15 \times 8 + 0,3 \times 6 + 0,2 \times 8 + 0,15 \times 10 = 8,1$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Finantsilise teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,09 \times 8,1 = 0,729$
- Õiguslikud $y_i = 0,13$: $x_i = 0,55 \times 6 + 0,45 \times 8 = 6,9$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Õigusliku teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,13 \times 6,9 = 0,897$
- Ressursid ja tooraine $y_i = 0,10$: $x_i = 0,17 \times 6 + 0,17 \times 6 + 0,14 \times 2 + 0,14 \times 2 + 0,17 \times 10 + 0,11 \times 4 + 0,1 \times 6 = 5,34$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Ressurside ja tooraine teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,10 \times 5,34 = 0,534$

- Tööjõud $y_i = 0,20$: $x_i = 0,3 \times 4 + 0,25 \times 10 + 0,15 \times 8 + 0,3 \times 2 = 5,5$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Tööjõu teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,20 \times 5,5 = 1,1$
- Kriminaalsed $y_i = 0,10$ $x_i = 0,3 \times 10 + 0,15 \times 2 + 0,25 \times 6 + 0,3 \times 2 = 5,4$ investeerimiskliimat mõjutava teguri hinnang. Kriminaalse teguri investeerimiskliima integraalnäitaja on $I_n = 0,1 \times 5,4 = 0,54$

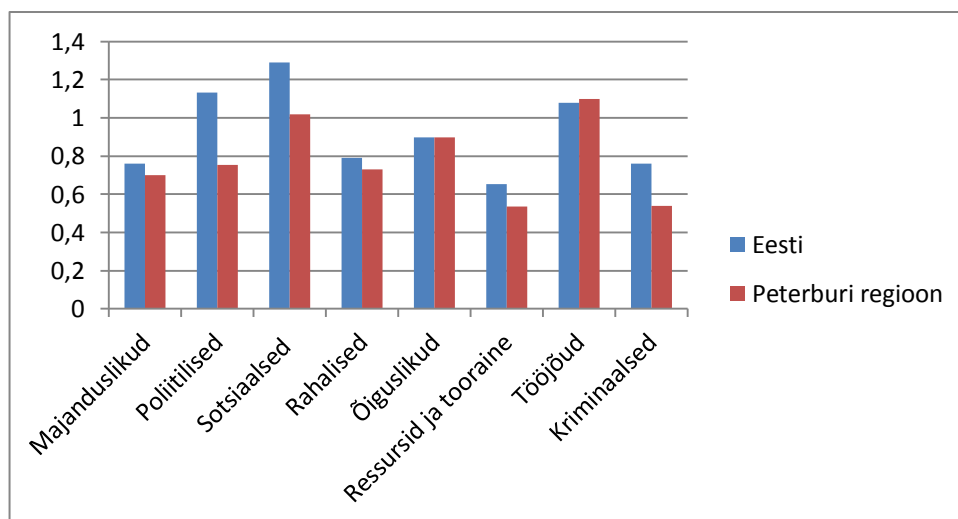
$$I_n = \sum_i^n (x_i \times y_i) = 0,7 + 0,754 + 1,02 + 0,729 + 0,897 + 0,534 + 1,1 + 0,54$$

$$= 6,274$$

Tabel 11. Tulemuslik näitaja, vastavalt investorite motiivile uute võimaluste otsing tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega

Tulemuslik näitaja	Eesti	Peterburi region
Soodne investeerimiskliima 8,20-9,78		
Soodne, kuid mõõduka riskiga investeerimiskliima 5,40-8,19	7,362	6,274
Kõrge riskiga investeerimiskliima 2,65-5,39		
Äärmiselt ebasoodne investeerimiskliima 1,13-2,64		

Allikas: autori koostatud.

Joonis 3. Investeerimiskliima tegurite integraalnäitaja, vastavalt sellisele investorite motiivile nagu uute võimaluste otsing tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega.

Nagu on näha joonisest 3, on selle investori motiivi puhul on tööjõu teguri integraalnäitaja Peterburi regioonis kõrgem kui Eestis, ning õiguslik integraalnäitaja neis regioonides sama, kuid investeerimiskliima integraalhinnangu üldnäitaja on Eestis parem, kinnitades selliselt töö teoreetilist osa selle kohta, et investeerimiskliima kujutab endast mitme teguri koosmõju. Samuti on tabelist 11 kajastatud tulemustest näha, et Eesti ja Peterburi regiooni investeerimiskliima integraalhinnang näitab ära, et neis regioonides on soodne, kuid mõõduka riskiga investeerimiskliima. See tähendab, et investeerimiskliima neis regioonides soodustab investorite aktiivset tegevust ning stimuleerib kapitali juurdevoolu, kuid on olemas ka teatud väikesed riskid. Eestis on soodne kliima veidi parem, kuna integraalindeks $I_n(7,362) > I_n(6,274)$ on suurem, kui Peterburi regioonis. Lisaks on integraalindeksid investori uute võimaluste otsing tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega motiivi puhul Eestis ja Peterburi regioonis veidi väiksem kui uute turgude otsimise motiivi puhul, kuid ka veidi kõrgem kui uute tooraine ressursside otsingu motiivi puhul. See tähendab, et neid regioone on parem kasutada esmajärjekorras neil investoritel, kes otsivad uusi müügiturge, ning seejärel, kui motiiviks on uute võimaluste otsing tootmise juhtimiseks kõrgema efektiivsusega, ning alles seejärel, kui motiiviks on tooraine ressursside otsing. See järeldus on rakendatav kahe regiooni suhtes.

Nüüd tuleks teostada hüpoteesi analüüs. Kuna need regioonid on erinevad ja neil on erinevad otseste investeeringute mahud, tuleks vaadelda otseste investeeringute juurdevoolu inimese kohta. Eestis võrdus see näitaja 2013. aastal 721,74 tuhande dollariga, Peterburi regiooni tekkis 2013. aasta jooksul 517,179 tuhat dollarit. Kuna $721,74 > 517,179$, siis Eestisse tekkis 2013. aasta jooksul veidi rohkem otseseid investeeringuid kui Peterburi regiooni. Kuna kõigi kolme motiivi puhul on integraalnäitaja hinnang Eestis veidi kõrgem kui Peterburi regioonis, ning rohkem otseseid investeeringuid tekkis 2013. aasta jooksul Eestis, siis tähendab see, et meie hüpotees on õige ning et regioon, mille integraalnäitaja tase on kõrgem, saab ka rohkem välisinvesteeringuid.

2.3. Eesti ja Peterburi investeerimiskliimat soodustavate majanduspoliitilika instrumentide võrdlus

Nagu näha töö teoreetilisest osast, mängib riigi poliitika tähtsat rolli riiki saabuvate otseste välisinvesteeringute juurdevoolu reguleerimises. Samamoodi on peatükist 2.2 näha, et Eestil ja Peterburi regioonil on soodne investeerimiskliima ja üsna hea otseste välisinvesteeringute juurdevool regioonidesse, kuid Eestis on need näitajad veidi kõrgemad. Sellepärast püüab töö autor selles peatükis võrrelda tähtsamaid investeerimiskliimat mõjutavaid regioonide majanduspoliitilika instrumente.

Üldiselt saab regiooni investeerimiskliima soodustamine riigipoliitika abil toimuda mitmes suunas. Selliste suunade hulgas võiks eristada järgmisi (Галушка *et al.* 18-23: 2010):

1. Maksudega seotud stimuleerimine (maksusoodustused);
2. Administreerimine (investeeringuid ligimeelitavate agentuuride loomine);
3. Infrastruktuur (vabade tollitsoonide ja platside loomine);
4. Seadusandlik baas (seadused, mis soodustavad välisinvesteeringute ligimeelitamist).

Üheks peamiseks majanduspoliitika instrumendiks on maksumäär.

Eesti majanduspoliitika peamiseks ja eristavaks põhimõtteks on samasugune režiim nii välis- kui riikliku kapitali suhtes. Välisinvestorite jaoks pole ei mingisuguseid spetsiaalseid soodustusi ega ka piiranguid investeerimiseks. Pealse selle puuduvad ka konkreetsed nõudmised välisinvesteeringute tootluse suhtes, mis erineks siseriiklikest investeeringutest. (Investment Climate Statement – Estonia, 2013)

Nüüviisi on Eesti maksustamise tase sama nii välis- kui siseinvestorite jaoks (Riigieelarve tasumiste aruanne 2013) :

- Ettevõtte tulumaks 20%
- Tulumaks on 20% maksustatavast tulus
- Käibemaks 20%; mõnedel juhtudel alandatud maksumäär 9% ja 0%.
- Sotsiaalmaks 33% (20% sotsiaalhoolekandele ja 13% ravikindlustusele).
- Maamaksu aastane määr kõigub 0,1%-2,5% maa hinnangulisest maksumusest.

Tabel 12. Maksustamise tase Peterburi regioonis on järgmine:

	Kohalikele investoritele	Välisinvestoritele *
Ettevõtte tulumaks	20%	15,5%
Tulumaks	13%	30%
Käibemaks	18 (10, 0)%	18%
Ettevõtte vara maks	2,2%	0%
Maamaksu aastane määr	Kuni 1,5% (mõningatel juhtudel 0,3%)	0%

* Mõned maksudest kujutavad endast välisinvestorite soodustusi välisinvesteeringute meelitamiseks Peterburi majandusse ning investorite tegevusele soodustingimuste tagamiseks.

Allikas: Налоговая система Санкт-Петербургского региона; autori koostatud.

Nagu tabelist näha, on maksustamise tase Peterburi regioonis kohalike ja välismaiste investorite jaoks erinev. Kui võrrelda maksude protsendimäärasid, siis toimivad Peterburis võrreldes Eestiga paremini ettevõtte tulumaksu ja lisaväärtusmaksu protsendid. Kuid tulumaks on Peterburis 10% kõrgem kui Eestis, mis võib investeerimiskliimale halvasti mõjuda.

Vastavalt investeerimiskliima parandamisele suunatud administreerimisele on olemas selline riigipoliitika nagu riigiabi. Eesti ja Peterburi regioonides on olemas organisatsioonid, mis annavad riiklikku abi investoritele, kes plaanivad neisse regioonidesse investeerida, nii viisi on investoritel võimalik saada nende regioonide kohta kiiresti informatsiooni. Lisaks võib see soodsalt mõjuda välismaiste investeeringute juurdevoolule neisse regioonidesse.

Samuti kasutab riik sellist poliitikat nagu riiklik toetus:

Eestis on selleks (Estonian investment agency):

- Eestis registreeritud ettevõtetele kehtivad soodustingimused avalduse sisseandmisel toetuse taotlemiseks Euroopa Liidu jooksvatest struktuurifondidest. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus juhib finantseerimise ja toetuste programmi. Toetust võivad saada järgmistes sektoris tegutsevad ettevõtted: infrastruktuuri arendamine; piirkondade arendamine; eksportgarantiid; klastrite arendamine; tehnoloogiainvesteeringute toetus;

väliseksperte tööle kutsuvate firmade palgasubsiidiumid; mistahes töötajate täiendkoolitused; kaupade ja teenuste turundus välisriikides.

- Eesti valitsus asutas Investeerimisagentuuri eesmärgiga anda ettevõtetele, kes on otsustanud tegeleda ettevõtlusega Eestis, infot ja tuge. Investeerimisagentuur juhib välisprojekte ja välisinvesteeringutega seotud projekte, ning võib konsulteerida välisettevõtteid projekti kõikidel etappidel, alates selle ettevalmistamisest kuni realiseerimiseni. Agentuuri tegevust finantseerib Eesti valitsus ning kõik teenused on kõikide potentsiaalsete välisinvestorite või müügipartnerite jaoks tasuta.

Peterburi regioonis on selleks (Инвестиционный портал Ленинградской области):

- On asutatud Leningradi oblasti majandusarengu agentuur, mis toetab välisinvestoreid. Leningradi oblasti majandusarengu agentuur teostab Leningradi oblasti territooriumil investeerimisprojektide kaasabi „ühtse akna“ režiimis, mis võimaldab maksimaalselt lihtsustada tööd investeerimisprojektide realiseerimisel, vähendada administratiivbarjääre dokumentide vormistamisel, kiirendada info saamise protsessi. Agentuuri eesmärgiks on tagada investorite ja riigivõimu esindajate mugav koostöö.

Lisaks võib riik luua soodsat infrastruktuuri investeerimiseks.

- Eestis on selleks vabad tollitsoonid, mida on kokku neli: Muuga sadamas (Tallinna lähedal), Sillamäe sadamas (Eesti kirdeosas), Paldiski Põhjasadam (Eesti loodeosas) ning Valgas (Loode-Eestis). Kõik need tsoonid on avatud välismaistele otseinvesteeringutele. Vabas tollitsoonis olevaid kaupu vaadeldakse kui väljaspool tolliterritooriumi olevaid kaupu, impordi- ja ekspordilõivude eesmärgil. Reeglina ei rakendata vabas tollitsoonis olevatele kaupadele tolliprotseduure. Vabades majandustsoonides ei pea tasuma (Foreign Trade Zones in Estonia)
- Peterburi regioonis on aga loodud eriline tehniline juurutustsoon. See on unikaalne keskkond uuendusliku äri aktiivseks arendamiseks, teadus-tehnilise tootmiseks ning selle viimiseks Vene ja rahvusvahelisele turule. Riiklike eelistuste, kvalifitseeritud personali ja kasvava nõudluse koostöös ühes

suureneva vajadusega kõrgtehnoloogiates teeb tehnilise juurutustrooni ligitõmbavaks kõrgtehnoloogilise toodangu tootjate jaoks. (Инвестиции в Санкт-Петербург)

Autori arvates on peamiseks majanduspoliitika instrumendiks seadusandlik baas.

Eestis on välisinvestoritel kohalike ettevõtjatega võrdsed õigused ja kohustused. Kõik välisinvestorid võivad asutada ettevõtte Eestis samadel tingimustel nagu kohalikud investorid, neile ei kehti mingisugused piirangud (Center for International Legal Studies; 2013). Suurimaks plussiks on lisaks ka see, et Eesti on sõlminud Four freedoms („neli vabadust“) kokkuleppe. See EL riikide vahel sõlmitud kokkulepe näeb ette keeldu mistahes lõivudele ning toetab ühtsete tollitariifide kehtestamist kolmandate riikide suhtes. Ühise turu eesmärk on kõrvaldada ausat konkurentsi ja selle osaliste majandussuhteid segavad takistused, tagades seejuures nelja vabadust: kaupade, teenuste, kapitali ja tööjõu liikumisvabadust. (Four freedoms)

Peterburi regioonis kehtib rida investeeringutega seotud normatiiv-õiguslikke akte, mis stimuleerivad investeerimistegevust ja annavad välisinvestoritele privileege, näiteks: Leningradi oblasti 29.12.2012 seadus nr 113 „Riiklike toetuste režiim organisatsioonide suhtes, kes teostavad investeerimistegevust Leningradi oblasti territooriumil, ja muudatuste sisseviimisest Leningradi oblasti teatud seadusandlikesse aktidesse“ («О режиме государственной поддержки организаций, осуществляющих инвестиционную деятельность на территории Ленинградской области, и внесении изменений в отдельные законодательные акты Ленинградской области»). (Законы Санкт-Петербургского региона)

Käesolev oblasti seadus võeti vastu eesmärgiga stimuleerida organisatsioone investeerimispoliitika elluviimiseks Peterburi regioonis, välisinvesteeringute ligimeelitamiseks Peterburi regiooni majandusse ning toetamaks organisatsioone, mis realiseerivad (või on realiseerinud) investeerimisprojekte Peterburi regioonis.

Peale selle töötas Peterburi ühena esimestest Venemaa regioonidest välja omaenda riikliku– ja erasektori koostöö normatiivse reguleerimisala. Maailmapanga hinnangul teostatakse Peterburis ühte maailma suurimatest programmidest realiseerimaks projekte,

mis kasutavad riikliku– ja erasektori koostöö skeemi. (Инвестиции в Санкт-Петербурге)

Lisaks võib majanduspoliitika instrumentideks lugeda Eesti astumist Euroopa Liidu koosseisu, sellele järgnevalt hakkas Eesti territooriumil kehtima Euroopa Liidu seadusandlus. Lisaks sellele liitus Eesti hiljuti ka Eurotsooniga, mis lihtsustab valuuta ülekandeid ja konverteerimist. (Investment in the Baltic States 10-17; 2014)

Majanduspoliitika peamiseks instrumentideks Eesti ja Peterburi regiooni investeerimiskliima parandamiseks võib lugeda maksustamist, seadusandlust, riikliku tuge ja infrastruktuuri. Vaatamata sellele, et Peterburi regioonis toimivad spetsiaalsed instrumendid välisinvesteeringute meelitamiseks, Eestis aga kehtivad nii kohalike kui välisinvestorite jaoks samad instrumendid, nagu on näha peatükist 2.2, on investeeringute arv Eestis suurem ning investeerimiskliima parem. Sellepärast tasuks Peterburi regioonil oma majanduspoliitika välisinvestorite suhtes üle vaadata.

KOKKUVÕTE

Välismaised otseinvesteeringud mängivad olulist rolli igas riigis ning käesolevale bakalaureusetööle tuginedes võib teha järgmisi järeldusi.

On olemas mitu liiki välisinvesteeringuid. Erilise tähelepanu all on välismaised otseinvesteeringud ja portfelliinvesteeringud. Pikka aega loeti neid investeeringuid üheks ja samaks, kuid ajapikku hakati neid eristama, kuna välismaised otseinvesteeringud on pikaajalise loomuga ning investoril on nende abil võimalik ettevõtte tegevust mõjutada. Sellepärast lubavad välismaised otseinvesteeringud kõige enam kaasata riiki uusimaid tehnoloogiaid, *know-how*'d, juurutada juhtimise uusi kaasaegseid meetodeid ning tootmise organiseerimist. Välismaiste otseinvesteeringute teoreetilised alused hakkasid kujunema 20. sajandil 50. aastate lõpus – 60. aastate alguses ning on siiaani aktuaalsed. Samamoodi on olemas palju teooriaid, mille eesmärgiks on parimal võimalikul viisil selgitada investorite peamisi käitumismotiive maailmaturul, ning samuti teha kindlaks välismaiste otseinvesteeringute vormi ja mõju ulatuse erinevate riikide majanduskasvu dünaamikale ja mehhanismile. Autorile kõige lähedasemaks kujunes aga J. Dunningu teooria, mis sisaldab endas mitu teooriat ning avab täiel määral investorite motiivid vastavalt kolmele eelisele. Need eelised on omavahelises seoses ning ainult kõigi kolme eelise täitmisel on investoril hea põhjus investeeringu teostamiseks. Niiviisi võimaldavad välismaised otseinvesteeringud investeerimisprotsesse aktiveerida ning tagavad riigi sotsiaalse ja majandusliku stabiilsuse.

Peale selle on olemas investeerimiskliima mõiste, mis kujutab endast koosmõju erinevatest teguritest, mida saab erinevate tunnuste järgi kvalifitseerida. Kõige levinumad tegurid on: majanduslikud, poliitilised, rahalised, õiguslikud, ressursid ja toorained, tööjõud, ökoloogilised ja kriminaalsed. Nende tegurite abil püütakse investeerimiskliimale anda kompleksne hinnang. Investeerimiskliima võib olla nii

soodne kui ka ebasoodne. Sagedamini püüavad riigid luua investoritele soodsat investeerimiskliimat, et niiviisi meelitada riiki uusi investeeringuid.

Peale selle mängib regiooni investeerimiskliima puhul olulist rolli riigipoliitika. Kõige sagedamini toimib see välisinvesteeringute õigusliku reguleerimise vormis, mis kujutab endast erineval tasemel riiklikke ja rahvusvahelisi seadusandlikke- ja normatiivakte. Riigi investeerimispoliitika üheks peamiseks eesmärgiks on tagada soodsaimad võimalikud tingimused välismaiste otseinvesteeringute juurdevooluks oma territooriumile.

Sellepärast vaadeldigi esimeses peatükis välismaiste otseinvesteeringute teoreetilisi aspekte, seda, mis tegurid neid mõjutavad, ning riigi rolli investeerimispoliitikas.

Investeerimiskliima tegurite statistiliste näitajate kohta täpsema hinnangu saamiseks kasutab autor investeerimiskliima hindamise integraalnäitaja meetodit. Seda meetodit saab kasutada ka teiste riikide või regioonide hindamiseks, mis on geograafiliselt sarnases asukohas, on praktiliselt sama kliimaga ning omavad ligipääsu Läänemerele. Selle meetodi peamiseks eeliseks on investeerimiskliimat mõjutavate tegurite mõju hindamisel täpsemate tulemuste saamine ning mugavus võrdlemisel. See meetod on põhjendatud ka matemaatilisest seisukohast, ning annab seetõttu objektiivseid tulemusi. Peale selle ei ole arvutused liiga kohmakad ja lubavad andmeid uue informatsiooni lisandudes korrigeerida.

Erinevate investeerimiskliimale mõjuvate tegurite hindamiseks sõnastati teises peatükis hüpotees, mida tõestati regiooni investeerimiskliimat mõjutavate tegurite integraalnäitaja meetodi abil. Hüpoteesis on sõnastatud tegurite sõltuvus välismaiste otseinvesteeringute juurdevoolust. Selleks, et seda sõltuvust analüüsida, vaatles autor investeeringuid mõjutavaid tegureid. Vastavalt statistilistele andmetele ja arvutustele on tegurid soodsamad pigem Eesti kui Peterburi regioonis, sellepärast on ka investeerimiskliima integraalnäitaja veidi suurem, mis näitab, et investeerimiskliima on parem. Samuti võib teises peatükis kirjeldatud uuringu tulemusel kinnitada hüpoteesi selle kohta, et mida kõrgem on integraalnäitaja tase, seda suurem on välismaiste otseinvesteeringute juurdevool regiooni.

Lisaks võib järeldada, et Eesti ja Peterburi majanduspoliitika on omavahel seotud sel moel, et on suunatud välismaiste otseinvesteeringute juurdevoolu meelitamisele regioonidesse. Kuid mõlemal piirkonnal on oma erinevused. Peamiseks erinevuseks võib lugeda seda, et Eesti on Euroopa Liidu liikmesriik ning selle territooriumil kehtib välisinvestoritele sama seadusandlus, mis kõikides teisteski Euroopa riikides, kuid erineb Peterburi seadusandlusest. Peterburi regioonis kehtivad spetsiaalsed instrumendid välisinvestorite ligimeelitamiseks, Eestis on aga instrumendid ühesugused nii kohalike kui ka välisinvestorite jaoks. Samuti erineb nende riikide maksustamise tase. Vaatamata sellele, et mõned maksud on Eestis suuremad ning mõned väiksemad kui Peterburi regioonis, on välismaiste otseinvesteeringute maht Eestis suurem, mis kinnitab seda, et Eestis on riiklik majanduspoliitika lojaalsem kui Peterburi regioonis.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et praegu mängivad välisinvesteeringud tähtsat rolli nii makro- kui ka mikrotasandil. Põhimõtteliselt määravad nad ära riigi kui eraldiseisva majandusüksuse tuleviku ning on kiirendavaks teguriks saaja-riigi majanduse arengus. Püüd suurendada majanduse avatust, tõsta rahvusliku tootmise konkurentsivõimet, võita maailmaturul investorite usaldust, osaleda rahvusvahelises finantsvarade vahetuses tingib vajaduse luua sellist riiklikku poliitikat, mis tagaks välisinvesteeringute riiki meelitamiseks vajalikud tingimused. Need eesmärgid on kajastatud käesoleva töö teoreetilises ja empiirilises osas. Töö eesmärk on täidetud, kuna autor on võrrelnud ning andnud hinnangu Eesti ja Peterburi regioonide investeerimiskliimale.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Bartels F. L., Chief U.** FDI Policy Instruments: Advantages and Disadvantages. Strategic Research and Regional Analyses Unit UNIDO, Research and Statistics Branch, Working paper, 01/2009, p. 34
[http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Publications/RSF_DPR/WP012009_Ebook.pdf] 25.01.2015
2. Center for International Legal Studies. Legal Aspects of Doing Business in Europe, Release 2, 2013, est 1 –est 33
[https://books.google.ru/books?id=D_UOBAAAQBAJ&pg=RA1-PA6&lpg=RA1-PA6&dq=subsidies+to+foreign+investors+in+Estonia&source=bl&ots=XBIfbUr4CD&sig=IbNIOeTrC2Wy8gw-No4xF7FtQuY&hl=ru&sa=X&ei=EY8oVdbXNYG3OID8gcgP&ved=0CEwQ6AEwBg#v=onepage&q=subsidies%20to%20foreign%20investors%20in%20Estonia&f=false] 01.04.2015
3. **Chevalier A., Hirsch G.** The Assessment of the Political Risk in the Investment Decision. The Journal of the Operational Research Society, 1981, Vol. 32, No. 7, pp. 599-610
[<http://www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/pdfplus/2580929.pdf?acceptTC=true>] 25.01.2015
4. **Coy R., Cormican K.** Determinants of foreign direct investment: an analysis of Japanese investment in Ireland using the Kano model. Investment Management and Financial Innovations, 2014, Volume 11, Issue 1, pp. 8-17.
[http://businessperspectives.org/journals_free/imfi/2014/imfi_en_2014_01_Coy.pdf] 14.01.2015
5. Definition of 'Foreign investment'
[<http://www.investopedia.com/terms/f/foreign-investment.asp>] 20.12.2014

6. **Dollar D., Hallward-Driemeier M., Mengistae T.** Investment Climate and Firm Performance in Developing Economies. Economic Development and Cultural Change, October 2005, Vol. 54, No. 1, pp. 1-31
[<http://www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/pdfplus/10.1086/431262.pdf?acceptTC=true&jpdConfirm=true>] 14.01.2015
7. **Dunning J. H.** Global Capitalism, FDI and Competitiveness, The Selected Essays of John H. Dunning, Selections v. 2, Edward Elgar Publishing, 2002, p. 458
8. **Dunning, J. H., Lundan, S. M.** Multinational Enterprises and the Global Economy, Second edition. Edward Elgar Publishing, 2008, 83p
9. **Dunning J. H., Narula R.**, Multinationals and Industrial Competitiveness: A New Agenda New Horizons in International Business Series. Edward Elgar Publishing, 2005, p. 304
10. Eesti statistika [<http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp>] 01.04.2015
11. Estonian investment agency [<http://www.investinestonia.com/en/>] 04.04.2015
12. European commission
[http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/geographical_consultation.jsp?Lang=en&SimDate=20150411&Code=&Description=Russia&Group=&Expand=true#] 30.03.2015
13. Euromoney Institutional Investor PLC [<http://www.euromoneyplc.com/>] 01.04.2015
14. Foreign Trade Zones in Estonia
[<http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2011/157274.htm>] 01.05.2015
15. Four freedoms [http://ec.europa.eu/internal_market/top_layer/index_en.htm] 01.05.2015
16. IMD World Competitiveness Yearbook 2014 Results
[<http://www.imd.org/wcc/news-wcy-ranking/>] 30.03.2015
17. Investment Climate Statement – Estonia
[<http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2014/index.htm>] 30.03.2015
18. Investment in the Baltic States. 2014, p 156
[<http://www.kpmg.com/LV/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documen>

ts/Investment%20in%20the%20Baltic%20States%202014-
final_WEB_July_reduced.pdf] 30.03.2015

19. *International Business Review*. Volume 17, Issue 3, June 2008, p 349–367.
[<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.utlib.ee/science/article/pii/S0969593108000024>] 25.01.2015
20. Helpdesk Research Report: Investment Climate in Fragile and Conflict Affected States, Governance and Social Development Resource Centre, 2010, p 11.
[<http://www.gsdrc.org/docs/open/HD713.pdf>] 05.01.2015
21. **Herrmann H., Lipsey R. E.**, Foreign Direct Investment in the Real and Financial Sector of Industrial Countries. Springer Science & Business Media, 2003, p. 366
22. **Hill, Charles W. L.** INTERNATIONAL BUSINESS 9e: Competing in the Global Marketplace. Mary Mazurette, 2013, p. 723
23. **Hymer S.H.**, The international operations of national firms: a study of direct foreign investment”. Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA, Ph.D. thesis. 1960 [<http://dspace.mit.edu/handle/1721.1/27375#files-area>] 20.12.2014
24. **Humanicki M., Kelm R., Olszewski K.**, Foreign Direct Investment and Foreign Portfolio Investment in the contemporary globalized world: should they be still treated separately?. Warsaw: Economic Institute, Working Paper No. 167, 2013, p. 31 [http://www.nbp.pl/publikacje/materialy_i_studia/167_en.pdf] 18.12.2014
25. **Jensen C.** Formal Integration: FDI and trade in Europe, Baltic. *Journal of Economics*, 2004, pp. 5-27
[<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1406099X.2004.10840415>] 05.01.2015
26. **Jun Wu, Shaomin Li, Selover D. D.**, Foreign Direct Investment vs. Foreign Portfolio Investment. *Manag International Review*, 2012, pp. 644-670
27. **Kudina A., Jakubiak M.** The Motives and Impediments to FDI in the CIS. April 2008, p. 32 [<http://www.oecd.org/investment/globalforum/40401047.pdf>]

28. **Malhotra D.K.**, Determinants of Foreign direct investment in Brazil, Russia, India and China. *International Journal of Business, Accounting, and Finance* , Volume 8, Number 1, Spring 2014, pp. 130-148
29. **Moore M., Schmitz H.** Idealism, Realism and the Investment Climate in Developing Countries Institute of Development Studies at the University of Sussex, Working paper 307, June 2008, p. 64
30. **Mudambi R.**, International Business and the Eclectic Paradigm: Developing the OLI Framework by John Cantwell; Rajneesh Narula, *Journal of International Business Studies*, Vol. 35, No. 5, September 2004, pp. 456-458
[<http://www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/pdf/3875205.pdf>] 19.12.2014
31. **Muchlinski P.** 'Caveat Investor'? The Relevance of the Conduct of the Investor under the Fair and Equitable Treatment Standard. *The International and Comparative Law Quarterly*, 2006, Vol. 55, No. 3, pp. 527-557
[www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/pdfplus/4092639.pdf] 30.01.2015
32. **Narula U.** *Global Empowerment Emerging Practices*. Atlantic Publishers & Dist, 2008, p. 240
33. **Oxelheim L., Randoy T. and Stonehill A.** On the Treatment of Finance-Specific Factors Within the OLI Paradigm. Sweden: The Research Institute of Industrial Economics, Working Paper No. 554, 2001, pp 3 – 10.
[<http://www.ifn.se/Wfiles/wp/WP554.pdf>] 05.01.2015
34. Peterburi regioni statistika
[http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/publications/catalog/doc_1138623506156] 28.03.2015
35. **Popovici O. C., Călin A. C.** FDI theories. A location-based approach. *Romanian Economic Journal*, September 2014, Vol. 17 Issue 53, pp. 3-24
[eds.b.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail/detail?sid=9030b32d-5221-4da5-bef2-8dffbe594374%40sessionmgr114&vid=0&hid=113&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=e5h&AN=100079547] 03.01.2015
36. Riigieelarve tasumiste aruanne 2013 [<http://www.emta.ee/index.php?id=14183>]
37. **Stoian, Carmen R. and Filippaios, Fragkiskos.** Dunning's eclectic paradigm: A holistic, yet context specific framework for analysing the determinants of

- outward FDI: Evidence from international Greek investments. *International Business Review*, 2008, pp. 349-367.
[<https://kar.kent.ac.uk/9871/1/IBRRevisedLast.pdf>] 17.01.2015
38. **Sun X.** How to Promote FDI? The Regulatory and Institutional Environment for Attracting FDI. Foreign Investment Advisory Service, December 2002, 24 p.
[<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan006349.pdf>] 25.01.2015
39. UNCTAD Series on International Investment Policies for Development, The Role of International Investment Agreements in Attracting Foreign Direct Investment to Developing Countries, UNITED NATIONS: New York and Geneva, 2009, p. 145 [http://unctad.org/en/Docs/diaeia20095_en.pdf] 31.01.2015
40. UNCTAD. World investment report 2014. Investing in the SDGs: an action plan, New York and Geneva, 2014, p. 228
[http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf] 31.01.2015
41. **Varblane U.**, FDI inflow determinants and the role of government in generating attractive investment climate (case of Estonia). Estonia: University of Tartu, 43 p.
42. Venemaa statistika [<http://cbsd.gks.ru/#>] 28.03.2015
43. World bank investment report 2014
[http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf] 25.03.2015
44. World development report 2005, A Better Investment Climate for Everyone. The World Bank, The International Bank for Reconstruction and Development. 2004, p. 271 [<http://www.ctc-health.org.cn/file/enwdr2005.pdf>] 17.01.2015
45. **Асаул А.Н., Пасяда Н.И.** Инвестиционная привлекательность региона. СПб. СПбГАСУ, 2008, 120с.
[<http://asaul.com/index.php/spisokpechatnihtrudov/118-monograph/301-investicionnaja-privlekatelnost-regiona>] 25.01.2015
46. **Бабанов А.В.** Классификация факторов, формирующих инвестиционную привлекательность региона. *Экономический журнал*, Выпуск № 28, 2012, 88-95 стр. [cyberleninka.ru/article/n/klassifikatsiya-faktorov-formiruyuschih-investitsionnuyu-privlekatelnost-regiona] 25.01.2015

47. **Галушка А., Голубович А., Идрисов А., Осипов А., Титов Б., Шпигель М., Юрьев Е.** Модернизация. Москва, 2010 год, 123стр.
[<http://www.deloros.ru/FILEB/doklad-2010.pdf>]
48. Законы Санкт-Петербургского региона
[http://lenobl.ru/local_government/laws] 04.04.2015
49. Инвестиции в Санкт-Петербург [<http://asi-spb.ru/sankt-peterburg/investicii-v-sankt-peterburg/>] 01.05.2015
50. Инвестиционный портал Ленинградской области
[<http://lenoblinvest.ru/ru/podderzhka-investorov/gosudarstvennaya-podderzhka>]
04.04.2015
51. **Копосова А.С.** Оценка инвестиционного климата России на основе выявленных факторов, влияющих на условия инвестирования . Управление экономическими системами №12(60), 2013 [www.uecs.ru/index.php?option=com_flexicontent&view=items&id=2606:2013-12-09-10-25-57]
18.03.2015
52. **Лившина Е.Я.** Теории прямых иностранных инвестиций. Москва: Пресс, 2004, 110-113 с.
53. **Моисеев В. В.** Инвестиционный климат и проблемы иностранных инвестиций в России. Directmedia, 2014, 417с.
54. Налоговая система Санкт-Петербургского региона
[http://www.spbinvestment.ru/nalogovaya_sistema_deystvuuschaya_v_sanktpeterburge] 04.04.2015
55. **Пилипчук В. В.** Управление инвестициями. ВЛАДИВОСТОК: Издательство Дальневосточного университета, 2003, 102 стр.
56. **Портер М.Э.** Конкуренция. Москва: Перевод с английского, Издательский дом “Вильямс” 2005, 608с.
57. Россия. Особые Экономические Зоны
[https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.russez.ru%2Foez%2Finnovation%2Fspeterburg%2Fsankt_peterburg%2F&ei=7lxiVfOrOMXmywOT_IHIDw&usq=AFQjCNHkhPxnC9euAGKfNUqAoXuv0Kjsw&bvm=bv.93990622,d.bGQ]
01.05.2015

58. **Ростиславов Р.А.** Инвестиционная привлекательность предприятия и факторы, влияющие на нее. Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические, Выпуск № 2-1, 2010, 38-46 стр. [<http://cyberleninka.ru/article/n/investitsionnaya-privlekatelnost-predpriyatiya-i-factory-vliyauschie-na-nee>] 25.01.2015
59. **Сукиасян А.А.** Методика оценки инвестиционного климата региона, Государственное управление. Электронный вестник Выпуск № 31. Апрель 2012 г.
60. **Фишер П.** ПИИ для России: стратегия возрождения промышленности. Москва: Финансы и статистика, 1999, 510 с.
61. **Чурилова Е.Е., Овчинникова О.П.** Методы оценки инвестиционного климата региона. Экономические науки, Сентябрь 2014 [<http://research-journal.org/featured/economical/metody-ocenki-investicionnogo-klimata-regiona/>] 25.03.2015

LISAD

Lisa 1. Tegurite statistilised andmed

Tegurid	Eesti 2013	Peterburi regioon 2013
Majanduslikud		
Tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga PPI-ga	4,4	-2,2
Tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga CPI %-ga	2,8	-0,56
Olukord SKP dünaamikaga	1,1	1,02
Poliitiline		
Rahvastiku usaldustase võimude suhtes	kõrge usalduse tase	keskmine usalduse tase
Võimude suhtumine riiklikesse ja välisinvestoritesse	positiivne suhtumine iga liiki investeeringutesse	positiivne suhtumine iga liiki investeeringutesse
Institutsionaalsed piirangud (koht WCY Ranking edetabelis)*	15	57
Sotsiaalsed		
Rahvastiku elatustase (inimarengu indeks – IAI)*	0,85	0,79
Kohalike ettevõtjate tööomadused ja eetika	kõrge tase	keskmine tase
Elanikkonna suhtumine ettevõtjaisse	neutraalne suhtumine	neutraalne suhtumine
Migratsiooni tase	-3.37	1,29
Finantsilised		
Konkurentsivõimelisuse arengutase (koht WCY Ranking edetabelis)*	31	15
Väliskapitali kohalolek	20 aastat	15 aastat
Aasta keskmine inflatsioonitase viimase 5 aasta jooksul	2,8	6,8
Rahvusvaluuta stabiilsus*	vabalt konverteeritav valuuta	kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab vähem kui 10 %

Laenuvahendite kättesaadavus	vaba ligipääs laenuvahenditele	vaba ligipääs laenuvahenditele
Õiguslikud		
Maksustamise tase	21	20
Kaubandusvabadus (Majandusliku vabaduse indeks)	75,9	51,9
Ressursid ja tooraine		
Metsaga kaetud alade pindala	48,7	57,3
Puiduvarud m3 inimese kohta	36,33	47,12
Piimatoodang inimese kohta aastas tonnides	0,56	0,09
Teravilja tootmine inimese kohta aastas tonnides	0,72	0,0004
Loodus- ja energeetiliste ressurssidega varustatus	on olemas oma looduslik toorainebaas ning vaba ligipääs sellele	on olemas oma looduslik toorainebaas ning vaba ligipääs sellele
Tööstustoodangu tootmismah	30,2	31,5
Teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase	kõrge teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase	keskmine teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase
Tööjõud		
Rahvastik on töövõimelises eas	66,30202	59,8
Töötuse tase	8,6	5,5
Keskeriharidusega töötajate osakaal	52,1	70,4
Kõrgharidusega töötajate osakaal	38,9	26,6
Kriminaalsed		
Kuritegevuse tase (kuritegude arv 100 tuh. in. kohta)	3008	1146
Alkoholi tarbimise tase (liitrites inimese kohta aastas)	10	12,2
Võimude suhtumine kriminaalsetesse struktuuridesse	kategeooriliselt negatiivne suhtumine	negatiivne suhtumine, kuid tunnistatakse selliste struktuuride väljajuurutamise võimatust
Suhtumine korruptsiooni (Transparency International indeks)*	6,8	2,8

*Andmed on võetud kogu Venemaa kohta, kuna puuduvad andmed konkreetsetl Peterburi regiooni kohta.

Allikas: Euromoney Institutional Investor PLC; IMD World Competitiveness Yearbook 2014; World bank investment report 2014; Eesti statistika; Peterburi regioni statistika autori koostatud.

Lisa 2. Investeerimiskliima tegurite integraalhinnang

Tegur ja selle komponendid	Osakaal	Pall
	0,17	
Majanduslikud	0,3	
Tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga PPI-ga		10
- 7% -10%		8
- 5% -7%		6
- 3% -5%		4
- vähem kui 0%	0,3	2
- (-3)% -0%		
Tootjate hinnaindeksite muutumine võrreldes eelmise aastaga CPI %-ga		8
- vähem kui 0%		6
- 0% -3%		4
- 3% -5%		2
- 5% -7%	0,4	0
- 7% -10%		
SKP muutus võrreldes eelmisel aastal		10
- SKP/RKT kasv		6
- SKP/RKT dünaamika stagnatsioon		0
- SKP/RKT negatiivne dünaamika	0,19	
Poliitiline	0,4	
Rahvastiku usaldustase valitsuse suhtes		10
- absoluutne usalduse tase (üle 80%)		8
- kõrge usalduse tase (61-79 %)		6
- keskmine usalduse tase (46-60 %)		2
- madal usalduse tase (26-45%)		0
- kriitiliselt madal usalduse tase (0-25%)	0,25	
Riigi suhtumine kodumaistesse ja välisinvestoritesse		10
- välisinvesteeringutele soodsamate tingimuste loomine		8
- positiivne suhtumine iga liiki investeeringutesse		4
- võimude prioriteediks on riigisisesed investeeringud, neutraalne suhtumine välisinvesteeringutesse		2
- soositakse riigisisesid investeeringuid, negatiivne suhtumine välisinvesteeringutesse		0
- negatiivne suhtumine mistahes investeeringutesse	0,35	
Institutsionaalsed piirangud (koht WCY Ranking edetabelis)*		10
- riigi konkurentsieeliste kasutamise kõrge tase (1-20)		8

- riigi konkurentsieeliste kasutamise keskmine tase (21-40)		4
- riigi konkurentsieeliste kasutamise madal tase (41-60)		2
- riigi konkurentsieeliste kasutamise kriitiliselt madal tase (61-80)	0,05	
Sotsiaalsed	0,3	
Rahvastiku elatustase (inimarengu indeks – IAI)*		10
- väga kõrge IAI (0,8-1)		8
- kõrge IAI (0,711-0,799)		4
- keskmine IAI (0,535-0,710)		0
- madal IAI (0-0,534)	0,15	
Elanikkonna suhtumine ettevõtjaisse		8
- positiivne suhtumine		4
- neutraalne suhtumine		0
- negatiivne suhtumine	0,3	
Kohalike ettevõtjate töömoadused ja eetika		10
- kõrge tase		6
- keskmine tase		2
- madal tase	0,25	
Migratsiooni tase		8
- madal migratsioonitase		4
- keskmine migratsioonitase		6
- kõrge migratsioonitase	0,15	
Finantsilised	0,20	
Konkurentsivõimelisuse arengutase (koht WCY Ranking edetabelis)*		10
- konkurentsikeskkond on arenenud ja riigi poolt soositav (1-15)		6
- konkurentsikeskkond on arenenud, kui ei ole riigi poolt soositav (16-29)		4
- konkurentsikeskkond ei ole arenenud, kuid riigi poolt soositav (30-45)		2
- konkurentsikeskkond ei ole arenenud ega riigi poolt soositav (46-60)	0,15	
Väliskapitali kohalolek		10
- väliskapital on majanduses olemas vähemalt 20 aastat		8
- väliskapital on majanduses olemas vähemalt 10 aastat		6
- väliskapital on majanduses olemas vähemalt 5 aastat	0,30	
Aasta keskmine inflatsioonitase viimase 5 aasta jooksul		10
- vähem kui 3 %		8
- 3% – 7%		6
- 7% – 10%		4
- 10 % – 15 %		2

- 15 % – 35 %		0
- üle 35 %	0,20	
rahvusvaluuta stabiilsus*		10
- vabalt konverteeritav valuuta		8
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab vähem kui 10 %		6
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab vähem kui 10 % – 40 %		2
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab 41 % – 100 %		0
- kursside vahe vabal ja mustal turul moodustab enam kui 100 %	0,15	
Laenuvahendite kättesaadavus		10
- vaba ligipääs laenuvahenditele		6
- laenuvahendite kättesaadavus on mõneti piiratud		4
- laenuvahendite kättesaadavus on piiratud		0
- laenuvahendid ei ole kättesaadavad	0,12	
Õiguslikud	0,55	
Maksustamise tase (ettevõtted)		10
- maksustamise tase moodustab kuni 5%		8
- maksustamise tase moodustab 6-15%		6
- maksustamise tase moodustab 16-30%		2
- maksustamise tase moodustab 31-95%	0,45	
Kaubandusvabadus (Majandusliku vabaduse indeks)		10
- on tagatud vaba tollirežiim (76-100)		8
- on tagatud vaba tollirežiim teatud piirangutega (51-75)		6
- on tagatud vaba tollirežiim mõnede teatud liiki toodete, tööde või teenuste jaoks (26-50)		4
- puudub vaba tollirežiim (0-25)	0,13	
Ressursid ja tooraine	0,17	
Metsaga kaetud alade pindala		8
61% – 80%		6
46 % - 60%		4
31% - 45%		2
16% - 30%		0
Vähem kui 15%	0,17	
Puiduvarud m3 inimese kohta		10
81 – 100 m3 inimese kohta		8
61 – 80 m3 inimese kohta		6
41 – 60 m3 inimese kohta		4
21 – 40 m3 inimese kohta		2
Vähem kui 20 m3 inimese kohta	0,14	
Teravilja tootmine inimese kohta aastas tonnides		10
enam kui 1 tonn		8
0,76 – 1 tonn		6
0,51 – 0,75 tonni		4

0,26 – 0,5 tonni		2
vähem kui 0,25 tonni	0,14	
Piimatoodang inimese kohta aastas tonnides		10
enam kui 1 tonn		8
0,76 – 1 tonn		6
0,51 – 0,75 tonni		4
0,26 – 0,5 tonni		2
vähem kui 0,25 tonni	0,17	
Loodus- ja energeetiliste ressurssidega varustus		10
- on olemas oma looduslik toorainebaas ning vaba ligipääs sellele		8
- on olemas oma looduslik toorainebaas, kuid pole vaba ligipääsu sellele		4
- puuduvad oma loodus- ja energeetilised ressursid, toimub nende pidev tarne		0
- puuduvad oma loodus- ja energeetilised ressursid	0,11	
Tööstustoodangu tootmismah		10
- riigi industrialiseerumine (enam kui 60% SKP)		8
- tööstusharude mõdukas areng (41-59% SKP)		4
- tööstusharude madal areng (30-40% SKP)		2
- riigi deindustrialiseerumine (vähem kui 30% SKP)	0,1	
Teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase		10
- kõrge teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase		6
- keskmine teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase		2
- madal teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri arengutase		0
- teaduse ja tehnika potentsiaali ning infrastruktuuri puudumine	0,09	
Tööjõud	0,30	
Rahvastik on töövõimelises eas		10
- kõrge tase (enam kui 90%)		6
- keskmine tase (65% ja enam)		4
- madal tase (vähem kui 65%)		0
- kriitiliselt madal tase (vähem kui 50%)	0,25	
Töötuse tase		10
- optimaalne tase (5-7%)		6
- kõrge tase (7,1-15%)		2
- kriitiliselt madal tase (enam kui 15%)		0
- turu „ülekuumenenud“ seisund (vähem kui 5%)	0,15	
Keskeriharidusega töötajate osakaal		10
- enam kui 90 %		8
- enam kui 70%		6
- enam kui 50%		4

- enam kui 30%		2
- vähem kui 30%	0,30	
Kõrgharidusega töötajate osakaal		10
- enam kui 90 %		8
- enam kui 70%		6
- enam kui 50%		4
- enam kui 30%		2
- vähem kui 30%	0,1	
Kriminaalsed	0,30	
Kuritegevuse tase (kuritegude arv 100 tuh. in. kohta)		10
- madal kuritegevuse tase (5-6)		6
- keskmine kuritegevuse tase (7-20)		2
- kõrge kuritegevuse tase (enam kui 20)	0,15	
Alkoholi tarbimise tase (liitrites inimese kohta aastas)		10
- minimaalne tase (vähem kui 2,5 l)		8
- minimaalsest kõrgem tase (enam kui 2,5 l)		6
- aktsepteeritav tase (enam kui 5 l)		4
- aktsepteeritavast kõrgem tase (enam kui 7,5 l)		2
- kõrge tase (enam kui 10 l)		0
- kriitiliselt kõrge tase (enam kui 12,5 l)	0,25	
Võimude suhtumine kriminaalsetesse struktuuridesse		10
- kategooriliselt negatiivne suhtumine		6
- negatiivne suhtumine, kuid tunnistatakse selliste struktuuride väljajuurutamise võimatust		2
- neutraalne poliitika		0
- selliseid struktuure soosiv poliitika	0,30	
Suhtumine korrupsiooni (Transparency International indeks)*		10
- madal korrupsiooni tase (9-10)		8
- suhteliselt madal korrupsiooni tase (7-8,9)		6
- keskmine korrupsiooni tase (5-6,9)		4
- suhteliselt kõrge korrupsiooni tase (3-4,9)		2
- kõrge korrupsiooni tase (2-2,9)		0
Tulemuslik näitaja		
Soodne investeerimiskliima 8,20-9,78		
Soodne, kuid mõõduka riskiga investeerimiskliima 5,40-8,19		
Kõrge riskiga investeerimiskliima 2,65-5,39		
Äärmiselt ebasoodne investeerimiskliima 1,13-2,64		

*Andmed on võetud kogu Venemaa kohta, kuna puuduvad andmed konkreetselt Peterburi regiooni kohta.

Allikas: Kopocova A.C; IMD World Competitiveness Yearbook 2014; autori koostatud.

SUMMARY

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF INVESTMENT CLIMATE IN ESTONIA AND ST. PETERSBURG REGION

Anna Ivanova

Globalization has the increasing impact on the development of world economic communications, in particularly, the foreign direct investments (FDI) flows. The aggravation of competitive fight on the global level even more often induces firms to transfer the activity to those regions of the world where the best conditions are offered for them. For the countries pursuing the aims of economic modernization, the creation of attractive investment climate is very important. In regard, the main and most actual problem of the country is the creation of conditions for dynamic development and improvement of investment climate in the country, region and city. Therefore a problem of investments attraction is one of the key problems of our modern society.

The investment resources are limited, and it is almost impossible to satisfy all available needs for them. Thereby the countries start competing in the international markets of the capitals. In the conditions of post-crisis delay of world economy growth and the global competition for financial resources, then the creation of favorable investment climate is the main condition of direct foreign investments raising in economy. Also attraction of FDI turns into one of the most important factors determining the economic growth and increase of national economy competitiveness, and also promoting its integration into world productions.

Foreign investments inflows into economy of the host country can accelerate the development of the enterprises, increase quality of the human capital, create new workplaces, attract advanced technologies and stimulate their distribution to allied industries. Therefore, in the last decades the strengthening of the competition for global

investments is noted, in its turn, it puts priority for the international government, the serious calls connected with development and carrying out the difficult and complex measures of economic policy directed on increase of country appeal to direct foreign investments.

The purpose of this work is the comparison of investment climate in Estonia and St. Petersburg region of Russia, and also an investment assessment of these regions. As Russia is located in the European and Asian parts of the continent and has some regions with different climatic conditions, and natural resources, absolutely different types of FDI, and also in the straight lines chosen for capturing of foreign investments strategy, therefore the author concentrates the attention on St. Petersburg region in Russia. After all this, the region is close for its geographical position to Estonia, and has almost identical climatic conditions and access to the Baltic Sea. Therefore, the comparison of investment climate will be more interesting and it is possible to apply to other countries or regions which have the same conditions of comparison.

In order to cover the topic better, the following tasks were set in this work:

- To define concept and types of direct foreign investments;
- To give the review on the theoretical basis according to reasons for foreign investors;
- To define factors which influence on direct foreign investments;
- To articulate the concept of investment climate, and factors which form it;
- To give the review to various means of economic policy which are used for formation of investment climate;
- To give the review to the main components of investment climate of Estonia and St.Petersburg region;
- To compare tools of the economic policy influencing the investment climate in Estonia and St. Petersburg region;
- Whether the investment climate is connected with inflow of direct foreign investments;
- To provide a comparative assessment of investment climate depending on inflow of foreign investments.

Theoretical relevance of the research subject is caused by the fact that actually all countries of the world are facing the dilemma connected with the dual character of FDI which is characterized by the existence of positive and negative impact of FDI on economy of the host country. The existence of the effects which are positively influencing economic development doesn't guarantee that fact that foreign investors first of all pursue the aims which can not coincide with the national. The factors influencing on FDI and transforming a positive effect to the negative are considered in this work. Therefore, direct foreign investments play an important role in any state, according to this bachelor`s thesis, it is possible to draw the following conclusions.

There are several types of foreign investments. The special attention is drawn by direct foreign and direct portfolio investments. For a long time, these investments were considered as one type, but over time they were divided, after all direct foreign investments have long-term character and the investor has an opportunity to influence on activity of the enterprise. Therefore, direct foreign investments allow to attract the latest technologies, a know-how to the country, introduce new modern methods of management and the production organizations. Thus, direct foreign investments allow to intensify investment processes and provide social and economic stability in the country.

Also there is a concept investment climate which represents the set of factors which can be qualified on different groups. The investment climate can be both favorable, and adverse. But more often the countries try to create favorable investment climate, for investors, thereby to attract new investments into the country.

Also an important role in investment climate of the region is for the state policy. More often, it occurs in the form of legal regulation of foreign investments which represent both national and international legislative and regulations of various levels. One of the main tasks of investment policy of the state is to provide conditions for inflow of direct foreign investments to the country.

For the most exact result of an assessment investment climate on statistics, the author uses a method of an integrated indicator of investment valuation climate. This method can also be applied to other countries or regions which are close for their geographical

position, have almost identical climatic conditions and have access to the Baltic Sea. The main advantage of this method using is receiving the most exact results of influencing factors calculating on investment climate, and also convenience when comparing them. This method is also reasonable from the mathematical point of view and therefore yields objective results. Besides, calculations aren't really bulky and allow correcting data.

For the determining of various factors influence on investment climate in chapter 2, the hypothesis which was proved by means of integrated assessment of factors method, influencing investment climate of the region was also formulated. In this hypothesis, dependence of factors on inflow of direct foreign investments is formulated. To analyze this dependence, the author has considered the factors influencing on investments. According to statistical data and calculations, factors are more favorable in Estonia than, in St. Petersburg region, therefore, also the integrated indicator of investment assessment climate is a little bit more, thereby the investment climate is better. Also according to the results of the research, conducted in chapter 2, it is possible to confirm the hypothesis that the more the level of an integrated indicator, then the inflow of direct foreign investments to the region is bigger.

It is also possible to draw a conclusion that the economic policy of Estonia and St. Petersburg is interconnected by the raising of direct foreign investments inflows to regions. But this policy differs on different states. The main difference can be considered, that Estonia is in the EU and the same legislation for foreign investors which differs from the legislation of St. Petersburg region, as well as in all European countries. In St. Petersburg region special instruments for the raising of foreign investments can be found, and in Estonia such instruments are identical to local and foreign investors. Also taxation level in these countries differs. In spite of the fact that some taxes in Estonia are less, and some are bigger, than in St. Petersburg region, but the quantity of FDI in Estonia is more, thereby confirming that the economic policy of the state in Estonia is more loyal, than in St. Petersburg region.

Summing up, it is possible to say about the fact that nowadays foreign investments play an important role, both on macro, and at the micro level. In fact, they define the future of the country in general, the certain subject of managing and they are the accelerating

factor in the development of host country economy. The motivation to economic exposure, increase of national production competitiveness, trusting gain in the world market of investors, participation in the international financial exchange and the other factors can cause the need of conditions for attraction of the state foreign investments economic policy creation.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **26.05.2015**